

8

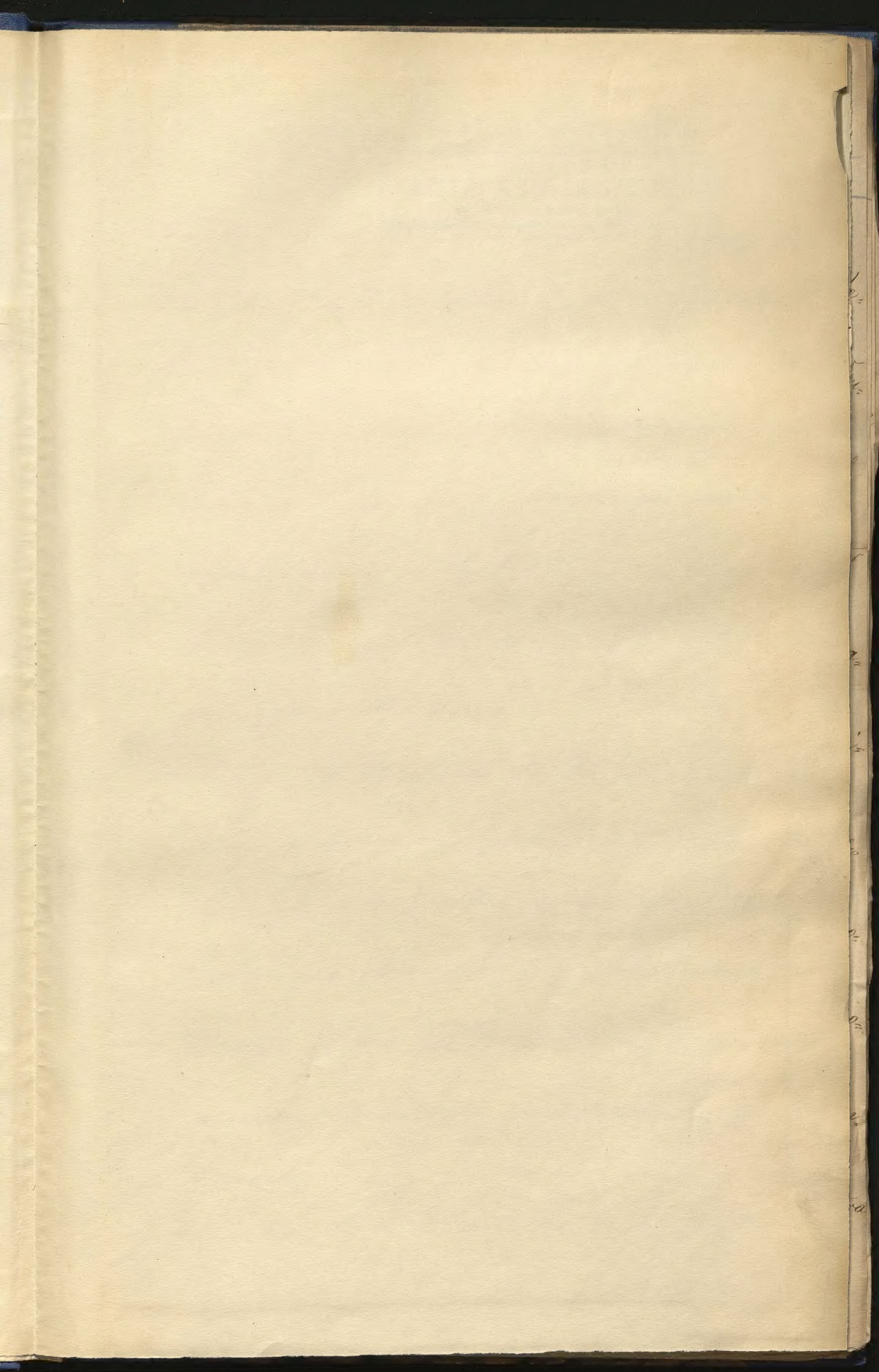

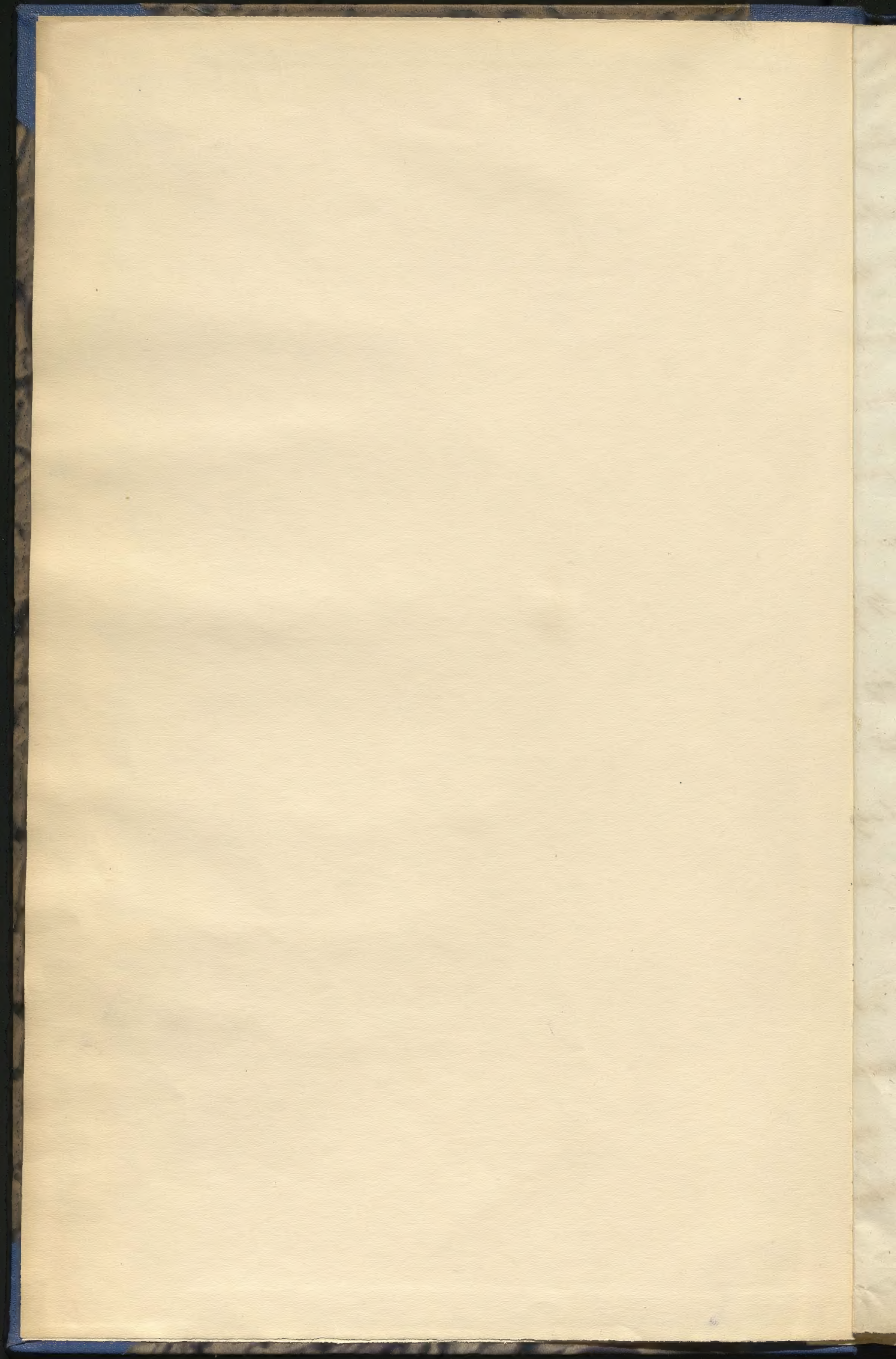
Pochodzi z teki redakcyjnej „Gazety Polskiej” J. J. Krąszewskiego.
Dane od Krzysztof Krąszewski w r. 1912. — Oprawiono w r. 1941.

6383

1
O majoratach literackich.

BIBLIOTEKA
KAJETANA KRASZEWSKIEGO
w Romanowie.

Niedawno w Brukseli wystąpił najnowsz
książka pod tytułem: „O majoratach
literackich, czyli rozbiór projektu do
prawa mającego raczej ustanowienie
wiecznego monopolu na korzyść autorów
magnatów i artystów.”

Podajemy cytelnikom naszym ciekawo-
myślności z tego dzieła.

Dnia 27 Września 1858 r., Kongres sto-
rony z literatów, uczonych, artystów, ek-
onomicznych i prawników ~~z~~ wszystkich krajów,
zjechał do Brukseli dla ratowania
kwestji praw autorskich - tego co dziś
nazywamy własnością intelektualną czyli
literacką.

P. de Lamartine wbiegł do preesa

Kongresu pisany, odznaczając osobistego
udziału, iarłwie obstar^{uje} sa świąt, wta-
snoś, plodów umysłowych, — mimo to kon-
gres na posiedzenie swojem, wiecno-
trwałości przymileja literackiego jedno-
myślnie odrucit. Zawieszona wtasnoś
literacka, nie uznając jessere pniegra-
nej, postanowiła szukać odwetu. W tym
celu wyszły rozmaite publikacje z których
odrzucają się: Studia o wtasności li-
terackiej przez A.D. Frederyka Passy,
Wiktora Modesta i P. Pailhottet z pre-
mowa D. Juljusza Simon 1859 r. —

Gdy ^{zgod} Kongres w Anwers roku 1861, od-
był się z tymże skutkiem co i w Brukseli,
Dzienniki mówiły o trzecim Kongresie mają-
cym nastąpić w Paryżu, — jakoi P. Walen-

2
Minister Stamu zasiadł na czele Komisji
ktorej ^{naszym} vice prezesami byli: P. B. Verigny
minister ~~Sprawy~~ ^{Sprawy} Wewnętrznych i Rouland
minister ~~oswiecenia~~ ^{oswiecenia} publicznego. Ta Kom-
misja stopna p. 22 członków osiadała.
Ta się na wiecznotrwałości monopolu
18^{tych} głośnie przeciw 4^{tych}. Demokracja prze-
stawiona przez prasy w młodości przy-
jęła to zdanie. - Wszyscy stawali pod
swojskim p. Alfonsu Karr standardem
naszym napis: Uznanie własności liter-
ackiej. ^{z własności} Zapadł swój do tego stopnia po-
sumienia, że nawet tytuł własności pieś-
niowej w podnieślijszym umieszczone sta-
nowisku. - Ale dotąd jęchogodnie
tradycje i narody odmucaty wiecznotrwa-
łości przywrócić dla księży, przedmiotów
spółki, machin etc. Nawet p. Wiktor Modeste

stronnik własności literackiej, wysnaje
ie ta sprawa ma przeciwko sobie nie
tylko votum wszystkich naszych pra-
wodawstw, ale nadto prawo pisane dwóch
światów. Mógłby przeciwnikami ~~swoimi~~
liczyć wielu światłych mężów i mistrzów
nauki. ~~Podajmy~~ Wkrótce ocenimy to
wszystko. Tradycjom i powszechnemu
uznaniu brak sądowego rozstrzygnięcia, —
prawodawstwo francuskie od r. 1789 do
1851: mylnie pojmowało rzeczy; — prawo
pisane dwóch światów jest w błędzie,
Revolucja fałszywa powstała drogą — wreszcie
nakieruj ona do innego punktu. Rewolucja
jest dla nas krótkim przysnaniem wy-
słucha którego termin już upłynął. Na-
dowód przejmujemy akta Kongresu bra-
zelskiego i Antwerpskiego
Appełujących jest wielu; są oni czynni

potężni i na powadze im nie sbywa...

Widzieliśmy pramieniem bytoby nieśmiertelnością, gdyby
właśnie kłótnia nabrała na placu pnie
siebie obranym i to w sofistami, w kon-
cu nie odmiotu zwycięstwa. Sędziowie
Bruxelczy byli to sobie starzy podrabiacze,
w Paryżu zaś spotykamy ekonomistów i fra-
wników. —

Wszystko nie w nadziei powodzenia bierze
w tej chwili pióro do ręki. Zdaje się że
Francja w swoim ruchu rewolucyjnym
uwaga na obowiązki cofnąć się aż po
na krancie prawa rzymskiego w r. 1789.
Pozadricby nas mógł o odpowiedzialność,
ktoby nie zastanowił się że historia
ma swoje zwroty, swoje ricorsi, jak
mówi Vico, i że cofnięcie się bywa
nie raz hasłem otwierającym drogę do

nowego postępu. Jestto dziwne spaw-
sko które naturalista gotów stawic na
karb narodowej niemozy - ale głębsza
rozważa odkrywa tu pewien rodzaj prawa!...
Później gdy kwestja majoratów obraca całą
Europę na plac boju - nie wahatem się
spójrzeć w sprzanki z piórem co refku, są-
dziąc że wstrzymam u samych granic
to choć już trudno było wewnątrz przy-
stąpić... Dwie rzeczy ~~uwaga~~ ^{dotrzymam} się przy-
janie: 1°) że wlasności liczący tyluż
obronców w 1862 co i w 1848 roku, po-
cypuje prawo wiecznego monopolu na
przedmiot zupełnie obojętny, 2°) że nie-
znajdują przeciwnika w rządzie który
idzie na poproszenie Kobergi, swara na
niez sprawiedliwą i postępowi odpowie-
dnio niedorzecznym rozstrzeżeniom ulegać.

Proszę więc panów właścicieli których
 mówiono o czerwonym potwornym i równym
 podziatach, aby się zupełnie uspokoi-
 li — w tem piśmie nie znajda nic
 takiego co by ~~nie~~ uszy obrazić mogło.
 Ich majetek jest zupełnie bezproblemowy.
 Ich posiadłości nie mają nic wspólnego
 z tą mniemaną własnością intelektual-
 ną; ~~do~~ — nikt nie wymaga aby
 słała się to że nie chcą uiszczać
 najmniejszego przymusku.
 Co się tyczy szanownych mówców i publi-
 cystów którzy od rozpoczęcia Kongresu
 brukselskiego bronili mojej tezy — a miedzy
 innymi O. V. Willemain, Motowski,
 Villiaume, Calmels, Wiktor Foucher, Cantu,
 de Lavergne, Paweł Coq, Gustaw Chaudet,
 i Taxil Delort, niech dopuść mi
 nad wspólnym popracowaniem.

Jeszcze nie wrytoko powziętane było
o rozgłoszonym Kwestji praw autorów
i artystów — a ichmury w ostatnich cza-
sach nagromadzone reszka mniemanych
prawników i ekonomistów, nie zostaty jęszc
rozproszone. Spodziewam się nabyć praw
na do wdzierności, stępujące głębiej
przedmiot tak masy dla krajów i ogółu.
Kwestji wynagrodzenia autorów pod
rozmaitemi względami uważać można.
Rozbierać ją będę ^{z punktu} z punktu na Ekonomiji,
pol. historyj, Estetyki, i Prawa publicznego.

Część I^a

Pogląd Ekonomiczny

§ 1. Rozwinięcie Kwestji. —

W roku 1844 Król Ludwik i Napoleon,
obecnie Jego Cesarstwa Mości Napoleon III,
odpowiadając panu Gobard autorowi
Monautopolu, ^{musiał} ~~zyskać~~ z pod paragrafu

naszpnujące wyrazy. Których partyzanci wła-
 sności literackiej nie raniędbujsz drisi pnytasrai
 na swojs pochwałę. „Dziśto intelligencji-jest
 równaś własności, jak siemia, jak dom;
 powinno korzystać z tychże samych praw,
 i może być odstępowane li-tylko sprawie
 powszechnego ~~na miast publicznego~~ dobra. —

Wiadomo że literat, wynalazca lub artysta
 majs niesapnieszone prawo do nagrody, ale
 nie idzie zatem aby własności intelektu-
 alna ugruntowana była na tychże zasadach
 co własności ziemna. Stronnię monopolu
 powieszekownie bógce meczy - mówis że
 tak jest. Ciwiaderam po ieristym ich
 argumentów rozbiorze że tak nie jest,
 i rozprawę moję stawiam przed sąd wy-
 dektów. —

§ 2. Określenie Z ekonomicznego punktu
 pisan jest producentem a jego utwór
 produktem. Co rozumie my przez wyraz produkcja

czyli ~~dotychczas~~? - Cecha produkcji ludzkiej.

Lirni pisane broniły własności litera-
 ckiej postanowili porównywać płody arty-
 styczne i literackie do plodów rolniczego
 przemysłu. Taki jest początek ich roz-
 mowań, — i ja racynam od tego same-
 go porównania.

Oddajcie cześć prymatowi wyrostkiemu co jest
piszknim sprawiedliwem świętem i wryte
orniem, — w uznaniu całej szczytności pro-
stannictwa ludu wyszerego polotu, przysnaf-
my ie literaci, badacze i artyści prac-
ujący w proie czoła, a poświęceniem
redowia, czasu i kasobów — w obliczu etno-
nomji politycznej nazywajis się tylko pro-
ducentami, a produktem rowis ich
ustawoy, które puszczone w obieg mogz
wyjednać nagrodę, rozpakojenie, kapitał
lub pokójcie kosztów; jak czasem —

Co rozumiemy w ekonomiji politycznej
 przez wyraz produkować czyli ^{wytwarzać} ~~dotarcia~~? -

Wzręsy miłosci nauki, a na ich ciele stow-
 nicy własności literackiej, wygłaszają że czo-
 wiek nie jest w stanie stworzyć ani ato-
 mu z materji; - że cała jego czynność zale-
 ży na ogarnięciu sił przyrody, na kier-
 wnictwie, zastosowaniu ich wpływu, na
 składaniu lub rozkładzie sił, na odmia-
 nie ich pierwotnego kształtu, - i skutkiem
 tej władzy nad potęgą natury - skutkiem
 zmiiany sił i odosobniania żywiołów, - mo-
 że Dzieta Stwożyć przydatniejszemi, plen-
 nniejszemi, świeższemi i korzystniejszymi
 uroczyn. - To też cała twórczość ludzka
~~zalega~~ ^{polega}: 1°) na rozmaitem wypowiedaniu
 pojęć, 2°) na zmianie składu i po-
 rządku materji. - I tak najprostszemu rz-
 kodzielnik jest tylko producentem ruchów

i formy: pierwsze dobywa z siły żywo-
tniej grą, mięskutów i nerwów; drugie
otrzymuje z podrażnienia mózgu. Wtém
jedyna różnica między nim a pisaniem, -
że rekrutem wywierając bezpośredni wpływ
na materję, dodaje jej pędu, - wpisuje
i że tak powiem wciela w nią swoje
pomysły - gdy symcrasem polorof, mówca
poeta Darry nas wynikiem Dr. atah-
si, lecz już nie po za obrysem swojej
go jestestwa; bo ~~po~~ utwor literacki
głośno wypowiedziany lub skreślony ogra-
nicza się tylko na wyrazach - na słów
i graskce. -

Zkąd jakiś wniosek? Oho pisarz,
człowiek uposażony zdolnościami jest produ-
centem, ni mniej ani więcej jak prehan-
lub kupiec; dzieło jego jest produktem
człowieka, bogactwa. — Dawni eko-
nomiści ustanowili różnicę między

plodami materialnemi, a duchowemi,
 w ślad Descarta wyłaczającego pto-
 dy przedmiotowe od plodów Ducha. To
 odróżnienie staje się sbytecznem: napom-
 ie niema wcale plodów czysto przed-
 miotowych i ie, jak powieślibyśmy,
 wszystko odbywa się w myśli przy u-
 kształtowaniu materji; powtóre ie czo-
 wiek, ściśle rzecz biorąc, tak samo nie
 jest mocen stworzyć myśli, jako i naj-
 mniejszego przedmiotu stworzyć nie jest
 w stanie. Człowiek nie strasza myśli
 swoich — on je przyjmuje; nie ustanawia
 praw, lecz takowe odkrywa; pie-
 kność i sprawiedliwość nie są wynalazka-
 mi człowieka, — one duszy jego objawiają
 się tak mimowolnie jak pojęcia o
 metafizyce, przez wewnętrzne pocucie

zjawisk w stosunkach rzeczy. Bogactwo
Duchowe, jak i bogactwo fizyczne przyrodo-
sa, ze tak powiem, niewyjetkami: ani
przyrocz ani istot rzeczy posiadacsa-
nie jesteśmy; - nawet ideał marzeń
za którym uganiamy się - ideał który
wiedzie do tysiąca niedomroczeń - jest
niby fata morgana naszych pojęć
i serc, - nie straszny, ale tylko
~~dosięgnąć~~ ^{dosięgnąć} możemy wzrokiem. Widzieć po do-
kładnem rozpatrzeniu się, - dociec po sa-
litnem poszukiwaniu; nadawać coraz
inny kierunek przedmiotom - i rapro-
wadzać smiany odpowiednie zdowemu
poglądowi i odkryciom, - oto jest co ekonom
polityczna produkuje, narywa. - A tak
im w Dalu zapuścim się badania, to
chętniej zgodzimy się ze porównaniem

8
plodów literackich do plodów przemysłu, jest
zapewne właściwym i trafnym. -

Rozumowaliśmy o jakości produkcji;
zastanówmy się nad ich ilością. -

Taki być może zakres siły produkcyjnej, a
stosunkowo stopień marności i miara na-
szej produkcji? -

Na to zaпытanie stawimy ogólnik - że
sama produkcja odpowiada siłom, organi-
zacji, odebranemu mychomaniu, kółku
w którym żyjemy. - że mimo to czo-
wisk zbiorowy, ilość produkcyjną go-
ruje nad czołwikiem pojedynczym o ty-
le, że ilość indywidualnego produktu
jest zawsze bardzo mała, bez względu
na jakość filozoficzną, literacką, lub
przemysłową. -

Jako pracownik miejskiej administracji

przeobrażenie roli, nasienną matkę katek
gruntu a owocem jego trudów jest sam
chleb pośredni; podobnie czysto umy
stomy producent - tylko swolna, na ch
Dre tamowanej tysiącem błędów, adrog
wa prawdę - a ta prawda - o ile cze
wiek może pochwalić się pierwszeństw
jej odkrycia, jest tylko chwilowa bły
szcza, iskierka, która jutro zgasnie
w obliczu coraz powiększającego się
śłońca osimiaty. -

Wielki indywidualizm w przedmiocie
z dziedzin sztuki i umiejętności, a ty
sporożem produkcja myśli, która, na
porós biorąc, przed czasem zanowac
powinien - również wystawiona jest
na jego wpływ, jako i każda inna.
Dlatego estetyka, bez względu na
treść i formę, jest podobnie jak i sam

stworzeń — ograniczone, niedokładne, zmi-
 kome i tylko na jakiś czas. Myśl prze-
 chodząc miedzy gorze nabiera dozybnej
 cechy, starsze się wraza z malującemi
 ja wyrazami; ideał przeobrażeniwa
 szybko jak obraz z którego wzięt po-
 czątek; a ta wzmocna geniusu twór-
 czość, jak ja przesadnie nazywamy, jest
 w granicy rzeczy bardzo mała, utomna;
 enikoma i coraz potrzebujes wnowie-
 nia, jak chleb powszedni — jak suknia.
 Te arcydzieła które dostręży do nas do
 narodów w upadku pogrzebionych, a
 które my uważamy za nieśmiertelne-
 czenie są? Relikwia — mumijs-
 niczem więcej. —

§ 3. Prawo producenta na produkt

Le wyobrażenie o produkcji, nie
wspólnego z pojęciem o własności
nie przedstawia. —

Predmiot, albo raczej forma na świat
wydana — do kogoś ma należeć? Do pro-
ducenta który takowa, jak chce rozpa-
rządra i wyłączenie na swoją korzyść
obraca. — Zgadza się i na to nasadeć.
Nie potrzebować na to argumentów
P. P. Passy i Lamartine. Nigdy nie mo-
wiłem że praca jest kradzieżą — przeci-
wnie ...

A więc sawyrokują oni — produkt
jest własnością producenta. Uznaję
to sam. To coś wykrekt powinien
ciebie samego przekonać — stapać się
na własne aforyzmy. —

Zwolna moi panowie — ja mniemam

ie to raczej my sami wdrpieć w pole
 Drugich metafizyka i napuszonemi o-
 kresy. Porwóćcie mi zrobić małą uwa-
 gę, a potem zobaczymy przy kim sofi-
 smy lub prawda. -

Człowiek napisał książkę - więc to jest
 niezaprzeczenie jego książka - jak więc
 zgna należy do stulca który ja upo-
 lowat. Ze swojego rękopisu może
 zrobić co mu się podoba, - spalić go,
 w ramki oprawić - darować sąsiadom.

Powiem nawet z księdnem Pluquet, że
 ponieważ książka należy do autora -
 własność autora i własność książki
 są wspólne. Ale posuńmy się durnasmi-
 ki - własność a własność to wielka
 różnica, - Do zastępowania wyrazu tre-
 ba rozważyć. - Jakbyście narwali
 fizyka który napisałby rozprawę

o światło - jako właściciel rozprawy
mniemam że przez to nabywa wszystkich
własności światła - i śmiać utrzymywać
że jego ciało z ciemnego zrobiło się ja-
snem, promieniącem, prześwieceniem, - że
ubiega siedmдесят mil na sekundę
i niejako żywa wśród ciemności? - Do-
wiedzielibyście: - To wielka szkoda - że
człowiek jest bardzo ucsorny, ale na nie-
szczęście zwariował. - To samo oświeca-
wam się przytrafia i możnaby za-
tować na wasz rachunek stowu rady
Judeji Do Pawła Sz.: Multae te litterae
perdidderunt, jeżeli zamiaracie z wła-
sności produktu stworzyć jakiś nowy
rodzaj ziemskiej własności. -
Na wiosnę ubogie wieśniaczkę zbie-
rają w lesie porzomki, które są noszą
Do miasta. Te porzomki są ich

produktem, a tem samem, powiedzmy
z opatem Pluquet, ich własnością. Czy
to istotnie dowodzi tytułu własności?

Można by więc utrzymywać że są i wła-
ścicielkami lasów z których pochodzi po-
ziomki. A przecież tak nie jest - bo
gdyby te wieśniaczki były właścicielka-
mi lasów, nie sprzedawałyby poziomek
na Desert właścicielowi. -

Dziśto pisać jest również produ-
ktem jak inuwo wieśniaka. Szegajsc
Do źródła tej produkcji - stary mamy
dwa potoczne myślarze stanowiące produkt:
z jednej strony praca - z drugiej kapitał.
którym dla uprawiacza jest ziemia -
a dla literata, jeśli tak nazwać chce-
cie, rozum. Ziemia podzielona so-
stata w ten sposób, że wszystkie jej
części przynoszące plon rolnikowi,

można, tytuł Własności ziemskiej, albo
wprost Własności, która jako odwieczna
i trwała najzupełniej różni się
od produktu. Czy mamy więc świat
rozumu podzielić i rozczłonkować na
współ ziemskiego świata. Nie sprze-
ciwiam się, ale podajcieś środki
do osiągnięcia tego celu.... Czy pro-
jekt pisarza, Książka, Dzieło ge-
niuszu odwołane do wspólnej intelli-
ktualnej zasady, może stać się pozio-
mstwem eksploatacyjnym lub własnościowym?
Z jakich stosunków społecznych z jakimi
filozofii prawa - z jakimi zasadami na-
stąpić może takie przekształcenie?
Liberat jest producentem - utwor pro-
sa do niego należy - zgadzam się.

Alc. raz jeszcze — czegoś to uszytko
dowodzi? —

§ 4. O zamianie produktów. że
stosunki kamienne nie nadają ty:
tutaj własności. —

Kańce bogactwo zdobyte pracą, jest sa-
rarem produkcji siły i objawem myśli.
Przy wyjściu z rąk producenta, nie jest
ono jeszcze własnością; jest swychajnie-
produktem — wreszcie do użycia lub kon-
sumcji. — Cóż stan społeczeństwa
budziłby litość, gdyby każdy producent
musiał bezwarunkowo poprzestać na spo-
żytkowaniu swego, własnego produktu.
Konsumcja powinna koniecznie rozciągać
się na cały ogół, tak aby cztowiek

z producenta specjalnego, zostat posiadaczem i Konsumentem powszechnym. Czynnośc uatwierdzająca konsumpcję produktow nazywa się samianą. Samiana służy do oznaczenia stopnia wartości produktu lub pracy; z tej samiany we wszystkich gatunkach przemysłu i sła, Talnośc powstają wyobrażenia o nagrodzie, zaspokojeniu, zaptacie pokryciu kosztów i. t. d. —

Własnośc — a rozumiem tu własnośc ziemską, domanią — własnośc która jak widzielimy nie może zrodzić się z produkcji, czy też może powstać z samiany? Zastanówmy się bliżej. —

Otoż prawa ramianny: produkta ra-
mieniają się jedne na drugie, ich oszaco-
wanie lub kompensacja, ma miejsce
w nieprzymusowym przetargu pod tytu-
łem radaja - Waja; ramiennik odstę-
pując swój produkt zostaje panem no-
wo nabytego przedmiotu - a po wzajemnem
porzuceniu towarów i odbytej ramiannie,
strony nie sobie nie porostają Sturine. —
Tedy czysto naukowe można ramieniać
na płody umyślone i odwrotnie; w obu
razach prawa i obowiązki wynikające
z ramianny nie podlegają wyjątkom - bo
jak powiedzieliśmy wreszcie w ogóle pro-
dukta działalności ludzkiej, po raz pierwszy od

myśli ustaje ~~wymuszonej~~, aż do przekształ-
cenia lub zmiany porządku czyli układu
przedmiotów, - są to utwory ograniczone, zmie-
nione i niedoskonałe - w których grunt
pozostaje niedocięzionym, a nasadniczy
pierwiałek nierównym. - Dla tego
to właśnie produkty ludzkie mogą stawić
do wzajemnej miary i miary - słowem
płacić za siebie. - Powiadam więc, że
jak wyobrażenie o produkcji nie może
postąpić do utworzenia własności - tak też
i znajomość środków ramienych, w tym
razie nie wystarcza - a to z dwóch przyczyn -
1° że dziśto pamiętane jest samo
tylko produktem dającym się zastąpić
lub powrócić w tejże samej postaci -

produktem spożywczym i wprost przeci-
wnym tytułowi gruntu czyli własności -
2:) że po odbytej samianie przedmiot nie
wależy już do twórcy, ale do nabywcy;
to wszystko porostawiając rsecry in statu quo
obala hypoteczę własności na korzyść
producenta. —

Poziadanie — wyraz określający producenta
i samieniara, skazuje się do produktu, a
korzy go samiana. Do ut Des, daję
abyś i ty mi. Dat; naucz mnie kalli-
grafji, rachunków lub muzyki, a ja ci
dam jaszyn — miarę wina — owoców
które sebratem, masła lub sera od mo-
ich krów — co sechcesz. — Obdarz mnie
poematem, opowiedz mi historję — wskaz

mi pomyślną metodę — objaw mi środki
konystania z porsemystu, odkryj mi swo-
je tajemnice, — a ja dam ci za to stoł
i mieszkanie — zapewnio ci wszelkie
wygody na tydzień — miesiąc — rok, — do-
płoki będące moim mistrzem. Po ra-
mianie produktów i usług coś nastę-
puje? — Zamienisz obraca na oso-
bisty rynek przedmiot nabyty — może
nadszto rozdawać go swoim dzieciom — przy-
jaciółom, a ~~ten co sprzedał~~ dopetnia-
jący sprzedawcy niema już żadnego po-
wa spreczmiaci się takiemu współ-
dzielni. —

Modzi ludzie z Francji, Szwajcarii
i Belgji wyjeżdżają do obcych krajów

i tam trudnił się wychowaniem. — Czy
kto starał o indywidualum które ro-
strego sobie w kontrakcie — aby jego ucienio-
wi niewolno było kiedyś zostać nau-
czycielem — z uwagi że wiadomości na-
uczycielskie są własnością nauczyciela.
Zapewne nie — bo uczyć i stawiać
warunki, jest to niweczyć i różno samia-
my. — I w odwrotnym stosunku
czyż możemy dać miarę aby rodzice
płacąc za edukację swoich dzieci kara-
li solennie przyrzekając guwernerom,
że niewywiars obrymanej summy za
obrok gościnnego kraju, — ale skonsumu-
ją pieniądze — tam gdzie je zarobili. —
Dziwne to i śmieszne przypuszczenie.

a jednak o czerwie podobnym masz
stronnicę w stosunku literackiej — jak to
w całym rzęzie robacemu. —

§ 5 — Osobna trudność przy samia-
nie produktów umysłowych.

Umysły na błędny trop prowadzić
ta — z jednej strony różnorodność po-
równie istniejsza w gatunkach produktów,
z drugiej niedoskonałość trybu, a na-
stępnie i prawni samiani.

Miedzy ~~owocami~~ Dostarczającym ma-
sta, misza i metny, a rekoźielni-

kiem myrabijszym płożno, kopetun,
obuwie — samiana okazuje się dogodną
i prosta. Praca każdego z nich

16
jest tu wcielona w przedmiot materialny,
dotykalny, ciepły - który można kosztować,
mierzyć, próbować i którego konsumpcja
ogranicza się na zaspokojeniu potrzeb ku-
pującego i jego rodziny. - Oszacowanie
przejście z ręk do ręk i zapłatę odby-
wają się tu bardzo łatwo - to też i pro-
wadnictwo w tym przedmiocie jest od-
wiednie i dokładne. -

Leży między temi produktami a pto-
dem geniuszu który na pierwszy
rzut oka, niby konsumpcji nie podle-
ga, a którego komunikacja poruszona
od jednostki może rozszerzać się nieskoń-
czenie i to bez udziału producenta -
samiana mniejsze jawi przedstawia bez-
pieczeństwo; prowadząca maka się

a nieraz interessej głośnie wywo-
dra, skargi na przesadę lub niespra-
wiedliwość. - Już od kilku tysięcy
lat handel skazany jest nieprawością.
Zbyt wielu frymarczych nie nauczył
się jeszcze rozróżniać wymiany od ari-
sterstwa, a lichwy od procentu. Upra-
wiać crypto umysłowego pola skaz-
nie nieraz na ste obejście - a z ro-
kami dywator lepiej? ... Przystępny
nimno do rozbioru i na poszerzek,
stawmy proste przykłady. -

Doktor wezwany ~~postaje~~ do chorego, b-
da rodzaj cierpienia - zapisuje receptę,
oznacza dietę. - Jest przyjęte we Francji
dawać honorarium w stosunku wizyt,

po odbytej kuracji; — w Anglii zaś i w in-
nych krajach płaca za każdą wizytę.

Czegoż Dostarcza Doktor? — Rady — kilka-
wierszowej recepty — rzeczy niematerialnej,
nienamacalnej, nieodpowiedniej stosunko-
wi otrzymanego wynagrodzenia. Taki pre-
pis, jeżeli się udał, scala życie człowieka —
i nigdy nie może być raptachony zbyt
drogo, — taki znów inny świstek papieru
nie wart i kropli atramentu. Każdy
jednak rozumie że doktor trucił się —
trawił czas — przychodził lub przejeżdżał;
że nim został doktorem i nim zaczęto
powierzać mu pacjentów, pracował długo
nad sobą — musiał kończyć kursas i. t. p.
To wszystko wymaga wynagrodzenia —

ależ w jakiej ilości? Też się bierze
żaden rachunek dokładnej cyfry nie
wyda. Wiemy tylko że w skład obli-
czenia wchodzi stosunek kosztów Torowych
przez Doktora, na kosztach i kurca, —
liczba chorych — współprawość koleżów i
miara funduszu czyli majątku rodziny pro-
szącej o radę. Krótko mówiąc nie tylko jest
samiana materij, ale i samiana warto-
ści: Dla tego też troskliwość doktora
oceniającego życie pacjentowi, jakoteż i ra-
biegi lekarza, który przypadkiem postat
chorego na tamten świat ^{jednakowo,} (wynagradzają
się gotówka, i według ^{przyjętego wyrażenia.} ~~ogólnego tary.~~ —

Professor zbierający godzinowe bilety zysku-
je wynagrodzenie na tychże prawach

12

co i doktor.

Łatwo pojąć że z udzielonej nauki lub
napisanij recepty, osoba przyjmująca ro-
bi dowolny użytek... Jeżeli ten co
znowie odryskat, doradzi bliźniemu zba-
wienie lekarstw. Jeżeli uczeń zapra-
gnie podzielić się z drugim częścią
zdobytych wiadomości - Ktożby powa-
żył się grozić im za to processem? -
Prawda że niewolno praktykować oso-
bom nieopatrzonym w dyplomy - ale to
tylko ze względu na przepisy ostroino-
ści i hygienę publiczną - nigdy zaś dla
przywileju. - Wszyscy mogą stuknąć ~~do~~
medycyny i otrzymywać stopnie. - Stowem
zasada ściśle stojąca z prawem samianym

w zupełne uchodzi wykonanie - Kiedy przed-
miot ofiarowany staje zostaje własno-
ścią biorącego. -

Professorom uniwersytetu, rząd purna-
ra etatowe wynagrodzenie. Powiecie że
istnieje prawo zapobiegające rozpowszechnie-
niu teorii ich wykładu. Zgadza się
na to prerogatywę prawa, które nie
chce aby myśl profesora została
skazywana. - ~~A~~ zmieniona - faktorynie
oddana, przez pseudolubych lub. nieje-
stlinych stuchaczy. Professor odpowi-
da na swój wykład - on więc powi-
nien przewodzić korekcie. - Z tem
wszystkiem owo beneficis z prelekcij
zyskiwany obok ptary rocznej, da się
usprawiedliwić niewystarczającą pensją

Rajnością rachycania profesora i. Ap.
 Nie rozbieram powodów. Jedno z dwójga,
 albo intrata z wydawnictwa, stanowi
 Oda profesora Dopetnienie jego honorarjów,
 albo jestto targnięcie się na zasadę handlo-
 wa, która nie pozwala aby sa jeden towar
 dwa razy płać. W sadnym jednak razie
 przypuszczeń wiernotwaty reaty litera-
 ckij, usprawiedliwić się nie da. —
 Do powyższej kategorii polowyć można
 urzędników i duchownych. Mimo ważno-
 ści zajmowanego stanowiska, oni także
 są producentami umysłowemi. —
 Rząd przemiera wystawionym urzędni-
 kom pensje emerytalne. I ta doży-
 wotnia pensja uważać by się powinna
 za dopetnianie wynagrodzenia. —

W gruncie rzeczy, zawsze i wszędzie
prawodawstwo samian, przewidywany wpływ
wywiera. Także treść tego prawodaw-
stwa? — Ofiara i rządanie — dowolny
spór — układ recypokalny — Którego pod-
stawa, jest produkt za produkt — usłu-
ga za usługę — wartość za wartość; — a
po przejściu z rąk do rąk — po uznaniu
tożsamości produktu i jego przyjęciu —
zakwalifikowanie. —

§ 6. Likwidacja praw autora. 17

BIBLIOTEKA
KAZIMIERZA KRASZCZYŃSKIEGO
W KROMKOWIE

Leszcze pozostałe nam pisarz niecałkowicie, który myśli z pióra płynącą wstępującą w prasie powieści. W jakim sposób ustanowić dlań wynagrodzenie? Autor jest samodzielnym. Z kim odbywa rozmianę? Z publicznością. Powinniśmy więc uważać go za przedsiębiorcę, rozgłosu, a wydawnictwo książki za umowę na niepewne. Między nim a społeczeństwem zawiera się domysły kontrakt rygorystyczny wynagradzający autora.

crasowym przywilejem sprzedaży. Jeżeli

książka jest poszukiwana, autor znakomi

cie zarabia, jeżeli zaś niepokupna, może

stracić. — Twiat obchodzi się ze wszystkich

producentami jednakowo, — skądżeby autor

zadaniem odrębnej klasyfikacji rościć sobie

prawo do wieczystego dochodu? —

Proście Rządu o ustanowienie nowej nota

cji dla piśnicy — własności sui generis

spowinowacanej z własnością ziemską. —

Stronnicy wieczystego wynagrodzenia, rozpo

czynają co zasady, że autorowi jako produ

centowi wolno rozporządzać swoim produktem.

Dobre, — ale i to prawo jak wkrótce okaże

ma pewne granice i dalekiem jest od
tytułu gruntowej własności. —

Trudno przypuszczać, aby doczesny przywilej
na sprzedaż drzew, stać się mógł wieczystym
przywilejem. To zupełnie jak gdyby wiesnia-
czka której dają 25 groszy za garstek jagód,
odpowiedziała: Nie panie, za te jagody mnie
i mojemu potomstwu musi pan wiecześnie
płacić po pięć groszy na rok; jak gdyby pro-
cent zboża, mięsa, wina i sp., składał za-
miast zapłaty, rocznego i dziesięcioletniego docho-
du. — Przypomni mi na myśl biblijny
Jakób, który za miszkę soczewicy, kupował

prawo pierwszorzędności. - Tym sposobem
handel a nawet i produkcja upadłyby za-
pewnie, bo każde indywidualum po kilkoletniej
pracy, mogłoby być już nie z produktu, ale
ze stałego dochodu. Karaca niedoręczność
Utwory czysto rozumowe i płody przemysłu
rozrywają się bardzo szybko przyjmowanemu
nieustannym ruchem głównej myśli; nowe
pojęcia biorą górę nad dawniejszemi; księgi
księgi przemierają i pochłania. Średni zakres
trwałości utworów nie sięga i lat trzydzie-
stu; dziśto przestaje odpowiadać sposobowi
nim umysłom - rozrywają się, starzeje i prze-
chodzi w zapomnienie. Wprawdzie nader

sacruspta lirba kszepk i adolata pisetwa
 wieki - ale tylko jako pomnik języka -
 świadectwo historii - zabytek archeologii.

Ktoż dżi czyta Homera lub Wirgiliusa?

Sam rozumienie i ocenienie piękności
 ich stylu, wymaga studiów osobnych.

Próbowa no grać sztuki Eschylesa i Sofoklesa,

Wlesa, ale to się nie powiodło. Gdzie

gwiarda Beranger'a - za Wilka lub kil-

kanascie lat, ani ustyszeć o Lamartine

i Wiktorze Hugo. Porostana w pamięci

samych tylko ciekawych zapieraczy - tak

będzie ich nieśmiertelność. —

Żeeli Dieta rozumu trwaja zbyt krótko,

Dla cregóſty, kapytacie, nie nadac piſarom
wiecrystego przywileju? —

Nieſtychany przywilej na wieczne czaſy,
gwaſciłby prawo samiany, które mieć

chce aby za każdy produkt płacono wy-
równującą mu wartość. Kto ſiemię

opraciwać ſię pomyſłowej ſasadzie, ten uſwie-
ca gnuszenie i nieſprawiedliwość. Dary

Do ſaniecbania roli ſpotecznej — Do odru-
cenia plonu morobna, zdobywanego pracą,

bo na wiecrystym przywileju — ludſkoſci

oswiata i postep. widocznie by ucierpiaty.

§ 7. Niektóre uwagi. —

Wslao opata Pluquet, Chapelier bledzi

utrzymuje: „Do wygaśnięcia przywileju

spredary. Orieta zostaje własnością publiczną.”

Przy kardej spredary czyli samianie, własności

nabywa pożywa się do doręczenia czyli do

bioru towarów, chociażby nawet rapłata na-

stapita daleko później: co się tyczy Książek,

ich, ow odbior ma miejsce w chwili ogło-

szenia ich drukiem. Między tytułem wta-

snosci Orieta na prawem sprzedawania

Książek — wielka zachodzi różnica. —

Pierwszy ma za przedmiot treść książki,
konczy się dla autora, a zaczyna dla publi-
cysty, po wystawieniu na sprzedaż egzem-
plary; przyswilej zaś jest rezygnacja wy-
łączenia udzielonego autorowi, — obchodzi on
tylko handlowcy — podobnie konczy się
dla autora, a zaczyna dla wszystkich księ-
garzy, po expiracji prawem ochronnego
terminu. —

Obrońcy własności literackiej usiłują dowie-
ść, że prawo kapitałowe przez publicystę nie
powinno bezwarunkowo przechodzić w jej po-
siadanie — a przeciwnie zdrowy rozsądek
uczy, że kapitał daje kupującemu

C

nieograniczone prawo wyciągowania, rycinie-
lania, robienia wyciągów, pozycerania, roz-
porozrechniania i t.p. - Wprawdzie gdyby
spekulant nieczekając expiracji przys-
tąpił autora, samowolnie przedrukował cu-
dzą Książkę - postępowanie jego byłoby
saborne - bo nie godzi się wyzierać cun-
gim, prawnie zastusonego wynagrodzenia.
Powie ktoś jeszcze, że jeżeli własności pisma
przelewa się z autora na publicznou w dniu
ogłoszenia Drukkiem, to i autor nie ma
już prawa dokonywać zmian w swoim
dziele przerabianiem, przedrutowaniem lub

skręcaniem następów, bo naraziłyby się
wszechne dobro.

I na tę uwagę odpowiadam: Takho-
wieś autor może popierać, doskonalić
a nawet Edwotywać swoje własne zasady,
już nie jest w jego mocy raz na zawsze
usunąć książkę z widowni społecznej -
nigdy nie dokazać, aby to co kiedyś wygła-
sił, istnieć przestało, aby to co już się
crytał, zataić się raz na zawsze i wygła-
nować z pamięci, w krytelnicy utracić
bode stawiania narzutów Ganiom, poje-
ciom lub depnoci autora.

Tęci więc pisanowi nie sturzy prawo

25

cofniecia raz wydrukowanego utworu, te-
tem barwiej jego spadkobiercom - bo publi-
czności objęta ksiązkę w posiadanie, bo na-
stąpiła zamiana - bo wreszcie autor i je-
go rodzina mają sobie udzielony przy-
wilej czasowej sprzedaży, tytułem wynag-
rodzenia. —

§ 8. O Kredycie i Kapitałach.

Na poprośnięcie, powiedzą przeciwnicy, bła-
dnie dajesz teorię i siłę porównań. Mę-
czy pisanem a publicznem, przejście
z ręk do ręk to wcale nie sprzedaż, nie
zamiana - ale wprost porzeczka. Produkt

literacki nie konsumuje się jak tyle innych
produktów przemysłu; — a skoro paryska
kapitału, wynajem domu, skretu lub ma-
chiny zapewnić może wieczysty dochód.
Czyżby wydawnictwo Brieta, podobne
do dochodu, przynosić nie miało?

Przeciwnicy moi stawiają argumenta fat-
alywe, twdzące, — wbrew zasadom nauki
ekonomicznej i praktycznemu postępowaniu.

I tak niezgadzam się na hipotezę, że
ramiana Ciotyery wyłączenie artykułów
podległych kuracji, a paryska niekon-
sumujących się przedmiotów, — bo jeśli wy-
łączenie artykułów równocześnie przynosi

procent - to i pożyczka Kapitałów, grun-

town i domów, może przetrwać się w sa-

miane. Spółdzielność albo też zwroćcie

produktu w pierwotnej postaci - nie tu nie-

snaczy, bo nie wyświeta czy kontrakt sa-

warty między producentem a konsumentem

jest kontraktem wynajmu, pożyczki lub

zamiany. Innych skasówek - innej dia-

gnostyki nam potrzeba. Zresztą prawdą

to że produkty umysłowe są niespoży-

walne i wieczne? Uwaga z § 2° inne-

mi stawy powtarzam. W dziedzinie

filozofii sztuk i piśmiectwa, nie można

produkować materji, pojąć ani praw.

Przyroda dala materji ciałom organ

icznym i nieorganicznym - Ktoż jest

w stanie stworzyć choćby atom lub um

ceścić go? - Myśli i prawa sturą, co

wiekowi Anglii do zapatrywania się

na rzeczy. Samoistną prawdę możemy

jedynie samiotowaniem trudów - w mia

re zdolności - swolna a stopniowo odsta

niać i określać. - Niemniej zupełnej

doskonalsci - wszystko jest skoliczno

siowe, niestate i przemijające. Księ

o naukach ścisłych: geometryja, arytmetyka

27
algebra, mechanika - na porór biorąc
powinnyby trwać najdłużej, a przecie
i ta reka postępu coraz promkrotaśca;
prawie każdy professor ma inny spo-
sób wykładu, a stare systemata rwołnu
upadają i nielnu. - Czyby dla tego i
prawy Odwieczne miały zmianom podlegać?
Bynajmniej, ale do wygłoszenia jednej
i tej samej myśli, jednego i tego samego
go prawa - wciąż okazuje się potrzeba
rozporowania nowych i specjalnych for-
muł - a tak po dziesięciu, piętnastu
lub dwudziestu latach porytecznej usługi.
Ozieta supetnie się rurywa, kóniary i schodki

z pola. To też błędem jest głościć o nie-
sprzyjwalności pędów literackich i utra-
mywać że cały szereg pokoleń, winien
mieć jakieś obowiązki dla autora. Typy
materja i pojęcia są wieczne, ale i to
nie do nas należy. Aby stały się w
śnościami, postawmy do ustanowienia map-
ratów i arystokracji myśli - należałoby
złożyć je z wyższego stanowiska - a na-
szym widziatem, jak dotąd, jest wytwór-
praktyka przemysłowo - kupiecka i czyste
ekonomiczne wyobrażenia, płynące z wy-
rów: produkcja, zamiana, cena, septa
obieg, konsumpcja, pożyczka, kredyt, procent.

A teraz stawmy George Kapitału i Kredytu

w popatrywaniu się na Dział naukowy.

Czy utwor literacki wtenczas kiedy nabiera

rozgłosu, można uważać za kapitał? -

Wzyscy pojmują znaczenie wyprawy - jednak

powtarzamy że kapitał jest to znaczny zbiór

środków nagromadzonych oszczędności, a prze-

znaczonych do czynowego obrotu - do reprodukcji.

Jak kapitałem lub inwentarem Dzierżawy

sowią statki rolnicze, bydło, paszę, zapasy

skopa, sprzęty gospodarskie, ubiór, bielizna -

Stowem do wszystko co służy do pracy i

utrzymania rodu - kapitał rolniczy.

Składa się z narzędzi i niezbędnie potrzebnych

przedmiotów. Domy, maszyny, prace dopie-
ne na gruncie są kapitałami. Nawet es-
tetyk ze stanowiska silny produkcyjny i
Talbuzi, uważa się za kapitał, a tak do-
tekni mężczyzna pokutownie pracujący
w swoim zawodzie ma w przybliżeniu wa-
łość 25000 franków.

Na kapitał autora składają się jego wła-
dności, Dieta rozporządzeń, nagromadzone za-
soby, Mszgorbior, teka, Korespondencja, sp-
iszczenia, listy nabyte samowolą pr-
cy - wreszcie środki które autor poświęcił
zabiegom na swoje utrzymanie, przed wy-
staniem spodziewanego wynagrodzenia za
nowe utwory. —

From

ord

6
i om

2s

ry

ca

ad

2a

2p

Ma

is

xy

a.

Alte swego nieorganicznego Kapitału, omych
materjatu slyt mato dla ogółu przydatnych,
literat nie panceru w obiegu, nie adela pu-
bliernoi; nie wystawia na sprzedaz; bo ta-
kie rapasy maja zasturana wartosc tylko
u estowiska ktory je syromadrit i odpowiesdnia
podług spraszkodzonego planu nryc ich potnafi. Wad
wypada ie autor powinien uwazac wydana
poner siebie Drieto, jui nie sa Kapitat, ale ko-
niecnie sa produkt. —

Zwróćmy się teraz ku publiernoi. Jak narowi
produkt w obieg puszczony? Alze Kapitałowi
stoski ten wyraz oznacza sebranie, nagromia-
czenie czyli funusor owaradahu. Względnie do
rodzaju przemiosta lub gatunki przemysłu, pner

to rebranie rozumie my większą lub mniejszą
liczbę pewnych przedmiotów, które stają się
kapitałem. Dopiero między konsumentem jest na-
pół, jeżeli do swego majątku i wchodzi
na osobisty rachunek. —

Produkt skapitalizowany tym sposobem, na-
nie przynosi temu co wyrobił i sprzedał to-
war; ale idzie na koszty nowonabytych sto-
py wtyra procent do kosztów reprodukcji. —

Niechże więc autor przy obliczeniu kosztów
Daje procent z wyłożonych pieniędzy na na-
pno biblioteki, na podróżne naukowe i sp.
ale niechaj dla uproszczenia rozprawy do
wyczerpującego wynagrodzenia, nie osmiciła
osiągnąć ze dzieła które napisat, wyczerpu-

rozbito Go praweckiego Dobra. Tak jest, utwor-
 zbat się czaśtkę składowa publicznego Kapitału,
 i z tej właśnie przyczyny, już wspomnianemu
 autor ma prawo przypominać się chyba tylko
 o wynagrodzenie za swój produkt i za
 pomieszczenie kudy. Nie dla niego procent
 ze zbiorowego majątku - bo ów procent, o ile
 zachodzi prawdopodobieństwo otrzymania go,
 pójdzie na rzecz publiczną. —

Przy rozprowadzaniu produktu i samian Darli-
 ziny Go wniosków odpowiadających wiadomo-
 ściom z zbioru samego Kapitału wynikłym.

Użytkownicy sąpykując dla czego porzu-
 nie data zastawiać się do płodów umysłowych
 tak dobre jak samina? Dla czego wynagrode-
 nie autorskie ma być koniecznie jednorazowym,

Kiedy je spłacaćby można na wzrost procentu
trzymanego z podstaw sporządzonych mutuum, z
konsumując się przedmiotów i nieruchomości, commodum
Dla czegoż nie dać pierwszeństwa procentowaniu
Odpowiadając miłośnikom własnej autorów, odrzućmy
systemat, na który ten i ów subsystuje?

Postępujemy odpowiedź. Szeli tylko iść
o zastąpienie czynu sprzedawcy i kupna oprocent
Kredytu, sprecyzować się nigdy nie myślałem.
Bo co to jest Kredyt? Oto samiana roba
wiązuje się do terminu. Do terminowego umowienia
zaciągającej pożyczki - samiana która sta
nowi się wyczerpanie Stygu i procentu.
Kupiec eksportujący towary, potrzebuje przed
trzymaniem spodziewanej zapłaty, podnieść kapitał
razem - i za to płaci procent - próżni Bank

nie ~~odpisy~~ ^{liście} należności w terminie następnym.

Konsument - Kredytor podobnie szczerowo płać
procent kompensujący opóźnienie zapłaty. Żaden

bankier nie chciałby wierzyć próżności wabi
swoim Klientom, a wierzyć nie musieliby razuci

handel lub przedsięwzięcie firmie bankrutów, gdy

by procentowa inwestycja uwarowała całość być

i Dobro. - Ten samo stosuje się do wypro-

szerających na hypotekę. Wierzyć nie trzeba

i akcjonariusze Drog i celarnych, takosie probie-

riż procenta: ale Bóg stara się umiaru

Wszystko krajowy ze względu na Dobro całego

Państwa, a Kompanja ~~nie musi~~ ^{upasi musi}

~~upasi~~, jeśli w określonym czasie, pito

jest 99 ^{ciu} lat, kapitału z przepięknie

nie odpisywa. —

Nabrałiśmy przekonania że kredyt jest for-
samiany, wszelkie więc precyjne proso-
jako niedotrzebie, uchylają się. Zamiar usta-
wienia własności na wierutnem kuglarstwem
polega. Działom geniuszu czyli produktom
prawnie i naukowo stwórz Dwojakie tylko
wyznaczenie - A. j. pensja Dorywotnia
przywilej terminowej sprowadz. - Wymaga
więcej, nie byłoby już kredytem - samian
prawem handlowem; - ale czemuś gorszem od
chwy - bo lichwa i procent mają swój kre-
byłaby to jakaś feodalność rozumu przerab
jako publiczności, kraj i całe społeczeństwo
na niewolników - co wiadom sprób na zdrowy
rozumieniem pogodzić się nie może i nie powinno

Zeszc Druge

Spogląd moralny i estetyczny

1: O Działach religijnych.

Do Karcie' mi książkę bardzoj upowszechnio-

na, jak Ewangelia, a którejby autor w wie-

kszym porostawał ubóstwie jak Jezus Chry-

stus. ? Otor potęga ~~rozumu~~ geniuszu

i cnoty obok zupełnego niedostatku. A te-

raz pytam czy Ewangelia być mogła przed-

miotem ? — Z teorii P. D. Lamartine,

Laboulaye, J. Simon, F. Passy i tutti quanti

wypadłby wniosek, że skoro Ewangelia była wta-

mością Jezusa Chrystusa, a Kościół jego Działem

to apostołom i ich następcom powinien być

stwierdzić wiarygodny przywilej sprzedawania

~~przez~~ Jeruzas: a każdy chrześcijanin ra-

ponieważ Nowego Testamentu jest w ob-

owiązku, po wiek wieków, płacić pewne wy-

grodenie. —

ale nie tak myśli Robawick. On wie-

szedł, że większym jest ekonomista od uczonego

Malthus'a — se pieniędzy i religia społeczeń-

stwa być nie mogą. Gdy apostołowie rapy-

tyż ~~Go~~ ^{Go}: Nauczycie się, co będziecie jeść

On Odpowiada: Będziecie jeść co znajdziecie

Przyto Darmo — niech idzie Darmo. — Gratias

accepistis, gratis Date. —

Stanowcy. Dumny i mniej powściągliwy goście

noszą nowonawróconych, — Paweł ~~nie~~ ^{nie} ~~nie~~ ^{nie}

zostaje prostym niewolnikiem. Robi nam chle-
 ba z pracy ręk wlasnych, a za to
 apostołskie i karanie nie od nikogo nie po-
 trzeba. To jest najpiskniejszy ustęp z jego ży-
 wości. —

Oto rozprowadzenie kwestji wynagrodzeń w po-
 czynach ery chrześcijańskiej. Moja Ewangelia
 nie do sprowadzenia, odpowiada Ery Chrystus.

Sprowadzając Ewangelie, jak samemu i wreszcie
 ekonomista Symon — to srodkiem włożym
 o pomysł, Do Boga — symonia który reba-
 nie podanych potępia. Comino włożym
 i nadużyć, zarada przetrwała wieki, a
 kościół brydzi się symoniakami. —

I wielu zakonników i reformatorów np.

Budda, Konfucjusz, Sokrates, Makowski - głośno
biedakom i krolowi boiem, a Bedziński my
berpłatnie i głośno światowosci, w ob
nie nauki i wyprawiających rasad, o ka
rali się gotowymi krew przebić. —

§ 2. O Sprawiedliwości

Jak w religii powstało grono kapłanów na
zwanych Duchownictwem - tak i Sprawied
liwci ustanowili podstawne zgromadzenie
t.j. sadownictwo. I jedni i drudzy żyją
z penji, albo raczej z ofiarowanych sobie
honorarjów. Ktoby wygrany proces przysła
wał sędziemu, powiada go: w sprawach
kiedy wieciek, pośredniczenie, nawet w ka
wiennictwo jest występkim. — A jednak i
trudów podejmuje sprawy unieśli, dla

25
wykrycia fałsu a Pocięrenia prawdy! -

W jakim cierpliwość i odwaga urzecz się

powinien! - z jakim pewnością i na-

uka badać musi serca ludzkie! - Litteraci

partys nieraz se stylu sądowego, nieba-

erze, że każdy wyrok umiejętnie opraco-

wany - streszczenia jasno a swięcie, jest ar-

cykietem rozumu i wymowy. - Czyżżż

prowarit się kiedykolwiek Drukować wyro-

ki trybunału na koryt wyrokuje? Lito

Dalloria pryncipi zysk wydany, nie pa's pra-

cownikom który dostarczyli materiałów. -

Za czasów Dawnej monarchii - wresz-

Quikom sądowym, jako środek do życia

wypłacano pamiłku / les épices /; ten pomysł

nośraj wynagrodzenia dopiero w roku 1789

wniesiony został, ku powszechnemu rado-
woleńiu.

Trudność komu raptaić się za uszczerbioną i
skaziłoby, które same w sobie przynoszą
nagrodę; tam gdzie się waga losy, gdzie
ma być myślenie sprawiedliwemu - gdzie weryfikacja
postanowienia ludzkiego, samego Boga przedsta-
wiać powinno - któryby pomyślał o cenie,
taxie, lub sprzedawcy.

§ 3 Filozofii i umiejętności.

Prawo francuskie o przywilejach wy-
nalazków; brami się zasady filozoficzne
i naukowe nie mogą mieć przywilejów.
Na myśl o przywilejowaniu sprawiedliwych, mówi sprawodawca,

wzdrzyga się całe jęskierstwo. Czy powiedziano
 gdyby Rzeszpodpolita Rzymiska się przyawoje-
 nie swemu Krajowi praw greckich, ptaci-
 Ta Maracz Atenerythom? — Sieyès który
 aprowadził ~~złoty~~ plan Konstytucji Bonaparte-
 mu, — na wstępie zdobywa ~~chwałę~~ a umiera
 obozowy pogardą. Tak więc filozof i prawo.
 Dawca, sędzia i kapitan, tylko w krytyce
 prawdziwie w łasnym ustami objawionej; istotny
 nagrodę znajduje. —

Niemany wynalazca cyfr arabskich, Viète
 twórca algebry, Descartes który racjonalizował
 algebrę do geometrii; Leibnitz autor rachun-
 ku różniczkowego, Napier ustanowiciel loga-
 rytmów, Napier co pierwszy zauważył siłę i

~~przez~~ parę w stosunku Do mechaniki; Vol-
wynałarce stannego stonu, Arago w elekt-
magnetyzmie wykazujący możność telegrafu
elektrycznego na 15: lub 20: lat przed jego
zaprowadzeniem: i t. d. i t. p. znakomitych
myśli ~~leż~~ nie strywał przywileju. Pierwszorzędny
inteligencjom sakeono berinteressowności
Prawo ustanawiające Dział, różnicę między
uczonym wynalazcą, Któremu nie ma
Cudze, a rektodzielnikiem wykonawcą, pom-
stwu, Któremu udziela przywileju - by fordy
nieprawościwe? Nynajmniej - to my sami
patrzemy z mylnego stanowiska. -

Uczony, Filozof, urzędnik i. Ksiądz, muszą mieć
zapewnione środki utrzymania, ale niewolno im
spekulować. Jakto! powiadać, będąc wyprzedzonym

72
skarani na ubóstwo, na to że losem odkryli
ideę, z której pierwszy lepszy może zrobić
majstek, jeśli tylko zastosuje cudy pomysł,
jeśli ma szeroki pieniężne! - Wynalazcy
nie mają prawa zawołać: To moje cyfry,
moja algebra, moja analiza, moje logarytmy,
mój stos - lub też jak Watt albo inni, mo-
ja maszyna?

Nie - odpowiada prawnie. Prawda sama prze-
się nie jest przedmiotem handlu; nie można
jej na własność wować. Rozstrzygnięcie rozstrzyg-
go sposobu do życia dla myślicielei, lecz odkrycie
ich byt od wszelkich poporów Frymarowania - na to
prawałam, tak chęć. Premieisto myśkonamcy, to
znowu może wiele innia - on dziata na niepe-
wne - może skorystać - może i stracić. Uregulujcie
jego dochody, zmniejszenie sił, równowagę

podobieństwo; a jeżeli być może, warunków; tak

inny dobra ekonomia - zgodzam się co do słów

Ala prowadzić prawdę na jarmark - to już

chyba wbrew moralności i rozumowi. -

Tak sprawiedliwość i religie, tak też i prawdę

samo dopełnienie sprzeczny, schamibi i zgła

Opieby musiało. -

Co tylko należy do zakresu umiejętności, by

tajników sumienia, sprzedawanem być nie

może. Filozof, Kapitan prawdy, podlega

tem warunkom co i szlachta. Płubował obwieszczać

wszystko co nosi piętno rzeczywistości a

tykać błędy społeczne; więc prawdę winien

jest światu obowiązkiem - ~~zwierzenie~~ ^{otwarciem} -

radnych osobistych widoków.

O ile historia wskazuje - zawsze i wszędzie

narody obstawiały na niepokalanym Kapitanie

sądownictwa i professoratu, uciniając
 ze Kaszy na srebrze dla pokus chciwości
 i mierności braku, niedostępnym. —

§ 4. Literature i Sztukach pięknych

Mądry religia sprawiedliwością i umiarkowaniem,
 a poezja, rymowa i sztukami, istnieją
 siesty rymów poddajemy o niemal zawsze
 tacy ostatnie prawom poprzedzającym. Cóż
 forma dla substancji w metafizyce, tem
 literatura i sztuki są pierwiastkowymi
 dla sprawiedliwości. —

A tak uczucia religijno moralne wyrażają
 się poezją, śpiewem, kwiatyniami
 obrzaskami, rzeźbą, legendą i kpi, jako twórcami

sztuki Mojżeszowej z Arceą przymyślu, co je

Opiek nie nabrała wniosku aby się przed

mioty Do handlu sturzyły moży...

Wyobraście sobie Króla Dawida ustanawiają

czego Danine, za psalmy, budowniczego Hiram

liczącego myto u bram świątyni, Bossuet

upominającego się o pensję za mowę pogrze

bowe, lub wreszcie Księży. Któryby w dniu

Berego Ciasta, wkładali na wierznych podatek

Do processji. —

Z epoki nowocześniejszej. przychodzi mi na

myśl Rouget de l'Isle piewca Marsy

lianki. Po bitwie Jemmapes, owym hymn

stał się hymnem narodu — przechodził

z ust do ust — sam jednak autor, ani

stawa nie reaktary o nagrodzie, umarł za-
pomniany i biedny. Historia przypisuje
ten fakt niechęci władzy i spóznieniu
reakcji; sądzi jednak, że z wazniejszych
pobudek nie wypadło przesunąć pensji
kompozytorowi. Dusi chętnie głosuje za
pomnikiem Pola twórcy hymnu - lecz ja-
ko spótniejszy, odmówiłbym mu wszelkiego
wzparcia. W noży, Duch wstrząsnął u-
karał się poecie i podrykował stawa
i murykę Marsylianki. - Rouget de l'Isle
~~zmarł~~ chwycił się rawodu piewcy-je.
Dnak nie więcej godnego uwagi nie na-
piął; - i to wstanie najlepszy dowód, że
myśl której resztą organem była racja,

zbiornica miś wrobista - a należała do
miedu niepodlegających raptacji. - Za wzmio-
ste natchnienie uniesimierelniajze poetę,
Przerzospolita nie nie była Poturina
Rouget'owi, opros laura. - Wbrew opo-
rce, nie odstąpił od zasad, nie poświę-
ceniem Pola ojerzyny i tłumaczeni go
pomiłkami. Krymarzyć się nie godzi - bo
jakiebyśmy odróżnili pisarza artystę od
przemysłowca - a rotnienna obywatela od
jurgielnika. -

Ja więc nie ulegające i nie ulegające
spendary; pierwsze stanowię kategorię
wrykernoi, Drugie dotycz werystkiego co pę-
nie z sumienia, i daktu i swobody. -

Niech P. P. Literaci i artyści receptą dla wła-
stnego zaspokojenia uznają: że poezja, wymo-
wa, malarstwo, rzeźbiarstwo i muzyka równo
nie mają ceny jak sprawiedliwość, mi-
łość, prawda i piękność. Tyłko rozum, pra-
wość i sztuka w potężeniu nadają człowieko-
wi swobodę; jakżeby ja mógł zdobyć, gdy-
by nieprawny postanowił ulegać smysłom,
ustanawiać cenę i jak lichwiarz, pracować
dla samych pieniędzy? —

Niekiedy spotykać można istoty piękne a
rozmięte — i narażone upokorzone ~~do~~ ~~nie~~
co do ciała a z duszą bez smaku. Lecz gdy
występuje nieustannie podkopuje pierwowier-
ność sobie i wiary drugich — a przez to

piękności i cnota, apetyt i wykształcenie są
je nie być w granicach miary wspólne i bliskie
zmarne. Nie ma przystępu aby sztuka
religia idealna, kwiłta na drodze niemoralnej
Na tak szubnej roli - talent nie wystarczy
geniusz nie pławi. Sztuka stopniowo
wpada w trywialność, z trywialnością w nie-
Textwo - i umiera zrycia. -

A tenar równiejszy je formy które mi
sam i artysta barwi myśl religijną moralną
lub filozoficzną, są święte jak sama re-
ligia, moralność i prawda. O ile sprawa
Oliwii jest udziałem szczerego, a prawda je-
lozofa - o tyle piękność należy się nam oba
wzrostowo od poety młodej i artysty. Bo i

111
cel jest wyczerpać nas listkami i listkami i listkami
mi - bo ich Drieto - to krytyka naszej po-
staci i osoby; tak samo jak filozofia
jest krytyką rozumu, a jurisprudence
krytyką sumienia. —

Przystawie arabskie powiada: Zbieramy
oset dla estów; nikt nie kapie muszek dla
stowików. —

Nagroda prawdziwego artysty - dobro powszechne;
on szereg na hipotezach nie lakornat.

Wielki mówca wrócić po nad sferę osobi-
stych widoków przekonywa i rachuje stracha-
ry. — raptację ma tylko, a porównanie go
istoty i strydet. —

Takto - poezja, wymowa, literatura - sztuka.

mają być sprzedane? Chyba że niemi
już u nas nie świsze, że jesteśmy sami
Do sprzedania urbem venalem, Frymarera
Kurra, norunem, wolowicz i osoba, - ni by
produktom pól i fabryk. - Starożytni
przypisują obywatela. Który w najgłębszej
trzeba przycyć na ciato swojego ojca
Skusiło nas pomyślałoby o wykupie
nie takiego fantu? Jeszcze w dodatku
przypisałibyśmy sobie i dzieci. —

Czesć Trzecia

Następowstwa socjalne

§ 1. Tak rozpoczęty przemysł może spełniać

Smiem oświadczyć że jeśli utrzyma się pro-
jekt do prawa o własności literackiej, nie
już nie porostanie z projekt i ustawa 1789 r.

We Francji Duchowo nawróconej, dla sa-
tarcia i śladu Rewolucji, dożć będzie dai-
swolny pobicz nowemu prawu, a na-
stępowstwa koleinie do własności Butety-
nu wpisywać. —

Ustawy i prawa ~~nie~~ ustanowianemi
być mogą, o ile odpowiadają ideatom

narodowemu;
~~zależnemu do jego rozumie~~ || gdy idea

zachwiany, spotęszenie innej barwy ma

biera. A tak Rewolucja z 1789 r. mimo

wręczonych wskazań literatury 17^{go} stulecia

była odstrzeżeniem się od ideału relig

gijnego, politycznego i socjalnego - po

Dobniej reakcja rozpoczęła się na Konstytucji

a wzruszona przez Rzeczpospolitą z 1848 r.

jest, nie bierze smian postępowych, zw

tem ku dawnemu ideałowi...

Pod piórem Bossueta, Fenelona, Fleury,

Arnauda, Pascala, Bourdaloue, Dom Cal

meta - chrześcijaństwem nabrał racjonal

izmu, wzmocnieniu jakiejś nie miał namet

za czasów Św. Augustyna i Pawła.

Filozofia, nauki ścisłe i przyrodzone, po-
ezja, wymowa — postępuły do tego chrześci-
jańskiego prokrytactwa. Z dumą i radością
wyprowadzono Ewangelję; każdy wierzący mógł
śmiało powiedzieć że ma za sobą dowody
boskie i ludzkie. Chrześcijaństwem był więc
niepoważny — stał się on systematem świata,
świat, człowieka i Boga. —

monarchin chwali religii Rzymu w po-
życiu; prozę i wieśrodek wielbiono wta-
mę. Królestwa, której królowa o swych królowach
towie ludu wprowadzono przez protestantów,
podwójnie przycięnięta tradycyjnego i logicznego

M.

i stanów jest czerem urojeniem, a Fene-
lon w Telemachu, Saint Simon w Camisardach,
Kach, mieli powód obstawiać za wtłacz-
i upływnem pewnych klas ludności. Ci
wielcy publicyści storzeczyli Richelieu
za zmniejszenie prerogatyw szlachty - a
przywrócenia wtłaczy feudalnej, po śmierci
Ludwika XIV czczono z upragnieniem
jako najwarsniejszej reformy. W obronie te-
go systemu stawano miosperanistę, sto-
warpyrenia i cechy rzemiosłowne. —
Literatura czerpięca wrony z ludzi swojego
wieku, podaje prawdziwą Historię systematowi

idealizując go. Idealizm pokazywał strasne nadmierne i gorsze wybieganie i tak Francja trwała do roku 1789. Chwała pamiętnego wieku, po dwunastu stuletnich wzrostach i nowym jawnie jest blaskiem, przeważny wpływ wywierają i rysunki więcej swobodnikowi niż za panowania Ludwika XIV. Takim więc sposobem Francja przynosi z tak potężnym idealizmem? Czyli innemi słowy - skąd możliwość Rewolucji. -

Zbadaliśmy powody: wiek siedemnasty zachowawczy i dwudziesty, więcej pragnący nad artystami niż rozbioru. Zauważ

rozumu aby utrwalic i upiękosić
statu quo; Fryderyk był powodzeniem
wpryncypty w nim ramitowanie do po-
erji i sztuki. Wiek 18^{ty} stawiał na
grę spracerną Dobroci: nauka i prawdy
skłoniły go do porównania rzeczywistosci
z idealem - powrat więcej zastanawiać
się jak wielkosc: rozbiór był jego
mura - zimna rozważa prusiła go do
antagonizmu. Bo też istotnie w sa-
mym Kościele, we władzy, szlachcie
i Kniostkach - rzeczywistosci była obmierz-
i najmniej uprzedzeni, musieli uwierzyć

w niepodobieństwo skutecznego parady
Kłamanemu ideałowi. Stowem ową Rewo
lucję nazwać można protestacją robo
wego rządu przeciw poduszeczeniom wy
brani i wiary, a wszystko co Bóg po
słał, jej następstwem. - Sprukajmy pro
czym chylenia się do upadku, nie w sa
miarach Rewolucji - bo te miały na celu
sprawiedliwość i naukę - ani w następ
stwach nasranych przeciw prawu i swobod
leci w samym pokoleniu które godnie
odpowiedzieć nie potrafiło egzomowi p
siewieciu. Leczono nas jak króla Baltara

na szale i sawyrokowano iestny stabi-
minus habentes. Nie rozwiadzaliśmy au-
Ronego z wielkich raiar stawianych w.
1789. a upadamy pod bremieniem tra-
dów i zwatwienia. Nie mogąc u-
sprawiedliwić ustawa, sztukami lub
czynem przedsiwziętej Rewolucji kbi-
rej panice budzi sgroze, musieliśmy uleka-
Deatwici 17: wieku - nakotować swietny
literaturne chwistone swabronej pro-
filiografii. Od czasów Robespiera narod
wyciąga ręce Do Boga i króla. Napo-
leon rozpostkaja pragnienie Francji, stwie-
na pole chwaty, tytulów i orderów i roztaje

poniekąd jeniusem nagradzającym, ~~am~~
wielkim organem rządu epoki. —

Leś restauracji energicznie rozporządzał
1° Konsula, stało się wspaniałej piersi

Leonów i Ludwika Filipa, mamy ślad ty

ko — a Francja jest narodem logicznym

lubieżym ciągnąć wytek sił i wiado

mych, a dążyć na tropem jak najbardziej

tu powiadają strony forum? Le Duch

Krytyki rozkiełnany — nie w Karby uję

go trzeba. —

Naprawdę Raja, strasza, ostrzegają, karzą

prawo o prasie nie wiele stanowi

sprawy w ~~trybunatach~~ trybunatach tylko podlegają

agien. Z drugiej strony jasno widzim

nie mimo najlepszych chęci i naifne-
kór utopiom - niepodobna cofnąć się o
Dziesiąt wieki - bo dla wrócenia spoczenia
stwu czołom Lwówu XIX - potrzeba
po ¹⁰ ~~10~~ nastąpić pojeździe w 1789 i po-
warne opinie 17° stulecia fantazjowne
obyczajami które schlebjażę Dumie i
wieckom życia. Deprezjafilozofie, kraj
wzrostu i instytucjach a lirować się
nad zasadami; 2° Serbawie naród ma
jność rozumowania, a dla nas po-
wienia krytyce pastorałi ma lga-
stare Po morzu -

Pierwsza część tego programu, już prawie

wykonana; reszta postawiony seasons. Duch
rozbioru Podnawajacy Francję w 18° wieku
ustąpił miejsca sztuce niepokalanej -
samotnej. Nie stojemy już pod
skaragwizem pojęć; jesteśmy koczowniczymi
Nami ideatu. Ustawy i moralności,
prawa historyi i polityki, podlegają
srepe Pradania o tyle cennie warto, o ile
stwierdza temat ideatu przetrwa-
niemu w jedynym mrocie i wierze
narodu. Ideat, to religia naszych auto-
rów, tak w dziedzinie historyi, krytyki
filologii, jak w poezjach i romansach. Sp
Tęsknota francuskie nie wierzące nicemu i nikomu, a

0
sobie, jest po prostu Dyletansem: naj-
prościej mówiąc, narodził się z niego
tego artysty - zarady sprawiedliwości już
zostawia go rękami jego ~~pracy~~ Epoki badań
przebrzmiała; a pisarz któryby narodził się,
Dowodit i wykazywał, zdaniem publiczne-
ści francuskiej, nie stosuje się do czasu.
Jeszcze nawet chyba nasza - ruch przemys-
łowy, wolność racynna: A tak Niemcy
i Anglicy przewyższają nas w przemyśle ta-
kich i do codziennego użycia produktów,
nasz Francja ciekawe przedmiotami gustu,
czystości i wykwintowości.

Zobaczmy stosunek. W roku 1788, handel

Anglików radeć wyrażony naszemu, ^{Prus}
w interesach z zagranicą: wzrost do cyfry
słownie miliardów - przecież. Cóż w rary-
tyle co we Francji. Jeśli nie rapre-
staniem idealizmu, nasz handel zmniejs-
szy się bardziej jeszcze. Kto temu win-
ien - kraj lub świat? Ani jeden ani
Drugi. Jest to fakt psychologii socia-
lnej - smian - sprężyny czasu. Tym spo-
sobem mieliśmy czułość w roku 93, legi-
tyzm w r. 1814, powstanie w r. 1825
romantyzm w 1832. -

~~Drugi~~
Przez porzucenie się inteligencji wykonano
zostanie druga część programu, ~~do której~~
~~nie należy dylematem tak patrzeć~~

140

~~usporządkować~~ - Usuniecie Knybiki narodowej
z wyjęcia Rewolucji; Francja niby ar-
tystka która chce ideatem świat pokonać,
upada; Paryż ogłuszony sa ognisko oświaty,
pozostaje tylko stolica modniarek. ~~Ameryka~~
^{Otoż} ~~ie taki~~ skutek ~~nieprzewidywalny~~ utworzenia
własności intelektualnej. ~~Wzrost~~ ~~rozwoju~~
~~nie przewidywalny~~? Sporożności sprzyja - opinia
przywódców, naród dojrzalszy do stanowczego
przewrotu; rada Stanu dobrze usporządzona,
na, Liato prawodawcy roztępieni; wiskoni
prasy ^{staje} ~~przywódcy~~. A jednak błędem by
Toby upatrywać w tym ogół gotowości
jakiegokolwiek inicjatywy - i tu nas jeszcze
kierne schyłku eroty przed układem z Lasseni,

w religii ludu przerwany Opactwami

mocy którego ~~nie~~ Karły historyczny wypr

Pek ~~nie~~ lub Dobry - w fasciwa kole

perce i godzinę mieć musi.

§ 2. Duch prawa o własności literackiej

W starożytnym Egipcie, obok pryncipi

lejoń obradku - Kaptani piastowali w

miejscowości, literaturę i sztuki piękne.

Jednym ze skutków takiej ustawy - jest

sowa odnawiająca jedność w budowni

stwie i myśleniu egipskim. - Także

martwością, odnawiają się pomniki Persów

i Assyryjczyków; jest to po prostu wpływ

w Taday lewniczej na perrenyst i sztuki
 piękne. Bwym starym uspołeczeństwom
 i monarchiom całe stulecie schodziły ni-
 by Opień jeden:- jakże chwata! - ale
 jakże rezultaty. - Straszna to rzecz ceter.
 Półość wiekowy letargi - podobno głód, chole-
 ra i inne plagi trapiące rodząj ludzki,
 mniejby stego wyrządziły. -

a) Staratem się udowodnić że przedmioty sa-
 wiste do ~~umiejętności~~ i nauki prawa (nieulegają
 handlowi - że płody umysłowe noszą ce-
 che ~~nieprzedawalności~~ ^{nieprzedawalności} - a oprócz skromnych
 honorarjów w myśl ekonomii politycznej,

racności powołania roztępnuje literata i os-
tyste, do dalszych wymagań. —

Około, albo nowe prawo niemiatoły, zwiaz-
ku, lub stanowitoły ie profesje brafnia
marwane liberalnemi sa, raczej gatunkiem
czyli odmiana, stwiebnego przemysłu; ie
ich celem i bogactwem majatek; — ie pr-
saczym producentom stury prawo ciagnie-
nia wszelkich korzyści; ie do stusania
zastareganych warunków. mozna potierzy-
wiecyste przywilej sprzedawania egzempla-
ry; ie Dris niewolno jur, jak sprzed-
laty, nazywai poete Kapitanem, sprzymie-
reniem i przyjaciel bogów — a prawodawca

niemogąc stworzyć w siedzisku rozbiorów

ludzkich własności takiej jak niemożność, stu-

ownie powinien ratować nieograniczony

monopol dla pisarzy.

Wice już powaga praw berwarunkowo u-

znaje sprzedawcy Przetwórcy filozoficznej

lub naukowej i sztuk pięknych. W tym

pierwszym kroku, któremu by można jeszcze

wybaczyć - sobowzrost.

b) Dla radziecystywności liberatorskiej, stanowiąc,

jak powiedzieliśmy, arbitralnie, sobowzrost

praw, zasadom ekonomii i se składowo

ogółu - przerobi umowę sprzedawcy na kon-

trakt wiecystego Dochodu.

Pod względem filozofii, literatury, sztuk,
przemysłu i wytworności. już poznaliśmy
cechy produkcji. Ta produkcja, metafiz-
ycznie biorąc, nie należy do stwarzania
myśli lub ciat, lecz do samém kształ-
towaniu materji i pojęć, w sposób in-
dywidualny i przejściowy. Za to kształt-
owanie i wyiszczenie myśli, ~~stanowią~~ ^{stanowią} ~~prawy~~ ^{prawy}
ciężkie prawo monopolu autorom. Ale te
myśl ^{dostrzeżona} ~~zacięta~~ i wygłoszona, choćby ~~prawa~~
jako ^{nowość} ~~piśmienną~~, której tak szlachetnie przysługują
tytuł własności — mógł na Drugi Dzień
powstać i opowiedzieć kto inny, gorzej albo
i lepiej; ta myśl wreszcie mogła być ra-

lat Driesień spędzona przez Wilka jedno-
cześnie. To tylko prawda, że kiedy go-
na uderzy, myśl rozprzyna się w środku
i razem jak Dzikie Kwiatki, — stąd też
piękność odkrycia, porównane z nie-
zmierzającą humanitarnego obrotu, pra-
wie żadnej nie przynosi korzyści. I tak
rachunek różniczkowy wniemał w jednej
formie odkryli Leibnitz, Newton i Fermat,
a po ścisłej wskazaniu Leibnitza, Do-
gmat go Bernoulli. Wzamy pole zasia-
ne zbożem: czy możecie mi powiedzieć
który kto z Tona ziemi najpierw się

pojawił - i czy sądzić że inni spółni
wzschodzą; istność swoją rawarierają
tylko jego inicjatywie? Taka jest pra-
wie rola waszych twórców upominają-
cych się o mniemaną Dług i całego ro-
daju ludzkiego. Oni wzięli to co tkwi
w zbiorowej myśli; skreślili niły wzro-
sły od Długich prawa natury i nadawali
kształt mniej lub więcej piękny przed-
miotowi noszącemu od niepamiętnych wie-
sów, Opiętki wyobraźni ludowej, cechy
idealizmu. O literaturze zaś i sztuce
pawieć się można że tu ^{zdołano} ~~zdołano~~ usiłu-
je wygłosić ideał pocyty w iwarstwach

ogółu. Każdemu zakresowi poświęcimy,
jeśli użyteczny - w odpowiednim być wypadku.

Ale nie wyprzedzajmy za to społeczeństwa;
Dla nauk, literatury i sztuk pięknych, nie
poświęcimy forum i swobody. -

c) Własność intelektualna musi być sakra-
bą częścią przynależną powszechnemu do-
bru z objawienia prawd i pomysłów. -

Spółczesność myśli lub Działa, zbiorowo
i indywidualnie. To podwójne źródło, daje
podręcznik wykształcenia co do tego społecznego
wzrostu. Zapewni, fakt zbiorowości nie
uprowadza nas jeszcze do ściśle solidarnego
zaspokojenia - ale i nawracając, fakt

osobistości, nie może być powodem naruszenia
się praw, a wyrządzenia szkody ogółowi.

Na rozkładzie i równowadze sił społecz-
nych i częściowych - spoczywa ster
ładu i sprawiedliwość. —

Powtarzamy raz jeszcze:

Prace autora - jego inicjatywa, niechaj ma
godną spotężnienie; - lecz biorąc udział
w produkcji, powinno uczestniczyć i w pla-
nie. Czesz do której ma prawo, Dobry
kontraktem zamiany; - a tak ustęgi kom-
pensuje wartość równoważna. Przeciwnie
własność intelektualna - oddaje wszystko
autorowi - a dla ogółu nie nic zostawia.
Choć cała treść projektowanego prawa:

1° Uznanie przedawalności rzeczy z sa-
mej natury nieprzedawalnych.

2° Opuszczenie publicznego dobra.

3° Pozwolenie praw spiorowozii.

Przejdźmy do rozstrzygnięcia.

§ 3 Przywłaszczenie dóbr umysłowych.

W tym celu baczną uwagę, a per-
systencyj stronnictwa rywalizującego o

monopol; fatalny wynik sędziów major

i minor, nie tylko reprodukcji rob. wła-

sności - ale nadto myśli same - myśli uni-

wersalną nie dajże się cediwać ani

zstępować, arbitralnie przywłaszcza. Tu

w istocie grunt i forma ściśle skojaszone

55
oczywiście grunt ona przemaga, nad
formą; a różnica układu nie nie
stanowi; bo trybu Orientania nie
przeinaczysz - a tablice logarytmów, zna-
mi, fizyk. Definicje porostają niemiern-
ne. A zatem nie tylko Pała całej Francji
ale i dla całej Europy, ^{ma} ~~istnieje~~ ~~to~~
jeden tylko układ arytmetyki - a kto
by chciał nauczyć się rachunków, musi
przejść kurs Bezout'a.

Tyleż powiemy o traktatach geometrii,
algebry, mechaniki, fizyki. etc. W tej
sferze mnożstwa publikacji. W których cały
rastęży jest przemysł - upać musi

współprawedniczo, czyli prawo myślenia

nie innemu stowu pojęci wynalazcy.

Grunt są rzeczywistej forme - porożka

nie jedna książka - myśl jedna

i ta sama: Una idea, unus auctor

unus liber.

56
Stawimy odmienne przykłady: widzieliśmy
już jak w tworach umysłowych zasada
góruje nad formą - robacmy o ile forma
góruje nad zasadą. Na mocy ustawy
z r. 1791. natwierdzonej przed kilkunastu laty
~~dekretem~~ ^{uchwałą} Izby - ksiązki nabożne w tej
lub owej Dycezyi: stały się własnością bi-
skupią. Brewiarza, Godzin parafianina,
Aniolków opiekunów i Ap. Papiet nie mo-
żna rozpowszechniać bez aprobaży wła-
dzy Duchownej. Tu powtarzamy, forma
góruje nad zasadą: bo w samej treści
jakas treść tych Książek? Wniesienie
duszy do Boga, jako Cjca, Stwórcy

Odkupiciela, Ładnego. W owym przedmio-

cie rozległym, spólnym i tajemniczym

wyrażenia i normy można do siebie

skłonić i tworzyć kawałki tak nie

podobne do siebie, jak Wojna iab do Iku

dy. —

Otoż powiadom Kościół z pierwszeństwem

ukazującym modlitwy, któryt afficjum

poranne i wieczorne, zastępując sobie

prawa wyboru i rozumowań. Tu więc

istotnie forma góruje nad zasadą, bo

przywilej niedopuszcza uczyć dzieci in-

nej modlitwy, ani też upowszechniać

między wiernymi niezatwierdzonych form

adoracji. —

Drzewo filozoficzne, ekonomiczne lub sa-
dowe. — oryginalne pomysłem a salero-
ne w porzet klasycznych, rachosowatoz
wprzetkie inne tegoz rodzaju w Mbonych
wktad lub styl zmieniony, ale istota rze-
czy, jednakoza. Wiadomo każdemu ze pla-
giat nie jest sama, tylko kradziez, krad-
zurpacja imienia lub ojcostwa; salerz
on wiecj na owym sposobie kradzenia
cudzego majztku, najniekremniejzym ze
wszystkich; to jest przywtaszczenie nauk,
ropumowan, metody i pomyslu. Mamy
przetcie Filozofie Descarta, Mallebrancha,

Spinozy, Kanta i t.d. z - Satnienia Boży

Dowodzili Clarke to pnow Fenelon; O mo

ralności pisat Zenon i Epikur etc. - Co

na przeswrot u księgarzy i po bibliote

kach, gdyby w imieniu praw rośnami

liberackiej wywłaszczono wszystkich podm

biarzy, naśladowców, przepisujących, cyt

ujących i komentatorów, a przywilej wy

prawnictwa i sprostowań sturzył tylko

nieczywistym autorom! -

Zwarcie ie to bytoby logiczne, moralne,

a pod pewnym względem i użyteczne.

Potrzeboby koniec najazdom miernostek,

rozumu powszechnego pladze; wygnanoby

U

owe sążki piórami orlemi i pawimi
strojne - zapobieromoby rbytniemu gadul-
stwu. Mprawdzie nad taką policję, pme-
Władam sprawiedliwosci opinii choć po-
wolna, a cześć i szacujaca; lecz wrescie
sądania swege ze strony wtarcicieli byty
by zupełnie usprawiedliwione - a wreszcie
czy później, wladra ratwierdzały je po-
waga, prawa. —

Co sie tyce pladów wyobraźni, gdzie
upiększenie ideału stanowi wszystko, a wybór
przedmiotu niewiele - liczne zapobieromoby po-
dobnie naskzytły masioty. —

Najmniejszy przykład o artyście dramatycznym ma-
wia, że stworzył rolę: fakt twórczości
Komiłego artysty sprawdzić bardzo łatwo.
Dla cregoś tedy artysta rywal, szczęśliwy
do matpowania, ma zajmować się prostem
naśladownictwem - przywłaszczać sobie
charakterystykę towarzysza. Ten odgrywa-
nieł cudzej kreacji, nie jest prawdziwym
aktorem, ale raczej *doubleur* /cięż-
kimi opile udaje w dobrej wierze,
nieświnnym, jeśli na samoistność do-
kłada. Cóż z tego wynika? Oto dla
zastrzeżenia praw Dramatycznemu
artysty - równie świętych jak prawo

59
autorskie - trzeba by upoważnić pierwszego

Do wymierzania kar pieniężnych na Kollegę

Kto by jego mimiko przejmował - co jest

wcale niepraktyczne - lub raczej repre-

zentacje - co się znowu nie zgadza z ro-

zumem. Tej uwagi zastosować można

Do malarstwa, snycerstwa, poezji, romansu.

Ktoś chwytając myśl poetyczną, zupełnie jak

się kradnie formułę z algebry lub prze-

mystony wynalazek; bo w dziedzinie artystycznej

stylizm i jej tajemstwa co i w świecie re-

kopiet. ~~Leży~~ Prawo o własności literackiej

i artystowskiej ściśle wprowadzone, będzie

musiało przewidywać wszystkie wypadki

zaboru; do rozporządzania sporów tre-
ba ustanowić biegłych sędziów, a gdy tym
sposobem forma, zawsze odniesie triumf
nad zasadą, po treście Dojdziemy do postę-
pienia z przedmiotami Kompozycji jak
Egiptojanie których Kapłani mieli wysta-
rzone prawo, podług upodobanych typów
wykonywać malowidła ściennie, płasko-
ści - wznosić podzięgi, sfinksy, obeli-
ski, świątynie i piramidy. Tak wypa-
da z loiski, a nie nie mass nieubla-
żonego jak loika. —

§ 4: Dalszy ciąg: Puszczanie na lenność, mo-
nopol - uwzględnianie.

Wykazaliśmy jak z prawnej zamiany literackiego produktu na własność wieczystą, dochodzi się do przygotowania samych myśli.

Pisatem poprzednio w teoretycznym zakresie.

Postaram się w praktykę dołożyć. — Przy-

wtamowanie już pod wielu względami istotnie-

je. — Może zapewnić że dzieło wydane przed

nowem prawem należy do powszechnego

Dobra wolne będzie od przygotowań; ~~z~~

nie przynajmniej, względem starożytnych

pisarzy, nikt nie dopuści się plagiatu?

Otoż przeciwnie — i robaczymy w jaki

sposób:

Professor, dodaje do autora greckiego

lub łacińskiego przypisy, ryciorys i słownik.

Rada uniwersytecka, ułdarsa przywle-
jem edycję i uznaje za najlepszą. Wi-
erwie te Dodatki są dziełem geniuszu, a
tem samym własnością wydawcy. Można
każdemu przedrukować stary tekst z ja-
kiemiś rzeczmi objaśnieniami, ale niewolno
przyswoić sobie pracy wyjątkowego peda-
goga. Cóż z tego wynika? Współtrawa
Dniectwo rośnie wstrzymaniem, Dodatki
bierają górę nad treścią - a Georgiki,
Epemiany, Listy Cyserona stają się r-
Potem wieczystych Dochodów dla Kommen-
tatora mogącego powiedzieć: mój Wi-
gilius, mój Owidius, mój Cyseron.

81

Takim to prawie sposobem, ~~Handluje~~ księ-
gami klasycznemi we Francji -

Ksiądz Lhomond, który poświęcił się kształ-
ceniu młodzieży - a umarł w ubóstwie, od-
stępował swoje zasady grammatyki fran-
cuskiej po 25 groszy. Obszerniejsza gram-
matyka P. P. Noël i Chapsal, trzy razy
tyle kosztuje. Mimo nierówności różnicy
cen, grammatyka P. P. Noël i Chapsal
jakoś odnosiła pierwszeństwo nad innemi,
a nie została przedmiotem szacunku od-
bytu, to i naśladowniczych przedrukowań
nie brakło. (1) Niewiem czy ją zastąpiono

---

(1) W roku 1832 Karat mi wstąpił Drukarni ja-
ko recerowi, natężył te grammatyki: było to poufne
słecenie. Wygnaje, że nigdy jeszcze tak oszczędnie pracował.

innym tego rodzaju utworom, bo już temu
lat trzydzieści. Jednak wolno było spodzie-
wać się, że ci panowie jako zajmujący
wyższe stanowisko w Uniwersytecie i dobre
uposażeni, pracowali będą więcej dla Kra-
ju, niż dla osobistych widoków. Ale nie.
Pisałowi kilka porad, a Przew. tolero-
wał. Z wynagrodzeniem Dożywotniem
stał się wielki przywilej. Bywa-
cieś równe studia grammatyczne, Kry-
tyka literacka, leksykografia, nauki sci-
śne... Przywłaszczajcie - a uniwersytomi-
cie wszystko. Rozumiecie jak pisma
któreby same z siebie i dziesięć lat

nie potrawy. nauczać się teraz będą piersi
 rate wieki? Od czasu do czasu, minister
 sadzą się ta lub owa edycja przedawnie-
 niu uległa, udzieli swojej Kreaturze przy-
 wilej sporewary, nietylko administracji, nomen-
 tu entreprenierowi. I, co w tedy? H, je-
 dnej strony Rząd państwo uoryni prawo, o-
 świadczeniem się to Dieto uważa się lepsze
 od ~~Drugiego~~ i Drugiej sprawować będzie
 współprawdmiestwo i równość!
 Taki system puszrenia na lenność ro-
 zmaicie zastosować można. Jeśli wiecna
 eksploatacja przyniesie do skutku, - wienaj-
 cie się Dieto najworniejszych i najpopularniejszych
 nigdy ogół nie odriedniły: bo spadkobiercy

autorów lub ich pełnomocnych, bądź woleli
konystat i przywileju. Cieszą się now mierny
pisan, Dobrze widziany u ~~Władcy~~ Dworu.
wyda Dniśto nie mające obytu; Brat
• pmeruacyś moje książki. prawem nagradzane.
go wywłaszczenia, na własności publiczną.
Okoje praworytym w Driedzinie wolnej myśli
i swobodnej sztuki. To jeszcze nie dosyć. Praw
Dziwa sąstuga wykorzystania w samym sa.
• wodzie, rebojetuina nieprawna konkurencja,
a wspierana w razie potrzeby. Dniśto wy
stępuje za obrob. które myśl ukryta
wyświetlać usiłuje. ogłoszone jako wła.
sności publicznego Dobra, Dla tem snadniej
srezo przekształcenia a nawet i usunięcia. —

22
Lapewne - Voltaire, Diderot, Rousseau, Volney,

napisali mnóstwo pisemek, meury, meury mo-

ralnych, prawdziwych, wykreślonych na kto-

re targnąć się byłoby istnem wanda-

lizmem. Z drugiej strony, w Dietach tych-

że pisarzy, spotykamy dożył przestarzałych

zwrotów, z niebrafny a nawet błędnym

pojęciem - ustępów swawolnych i nieru-

cznych. Z tem wszystkiem, nie kiedy jest

w stanie kupić 40 tomów Voltaire'a, 30 Rou-

seau, 25 Volney'a, i t. d. ~~Wszystkim Wy-~~

maganom czyni się radość, a uszuwa się

przeszkody są pomocą Wyboru Diet, z doda-

tkiem porbiorów, streżone, krytyki i oceny.

Taki wybór z góry wynagrodzony padaje

sie. Konsumicji po cenach umiarkowanych.

Ktoby powarył sie wszystko przedrukowi.

Podług tak legalnego, racjonalnego, a nawet

moralnego systemu, nie Tadeusz jak robi

Wolff ~~ch~~ chrześcijaninem, Rousseau Konser-

watywa, Diderot rojalista itp. - Po-

proście B. Lamartine o wydawnictwo Pa-

belais albo Lafontaine, a robacrylic jak

oni będą wyglądać. (1)

---

(1) Gdzie istnieje w tamtych literackich, tam
krzyżka literacka zupełnie ustai musi, skazana będąc
na przepoilej i sporejności. Prawdziwe Dzieła li-
teratury są niemiernie rzadkie; i nie Tadeusz
jak obija, w nader szczupłym zakresie najlepsze
twory pisania. Czerwiku lub pięćdziesiąt pi-
sek najwyżej - to cały Berenger - reszta to jest 300

Proszę takiein postępowaniu wstada Dzier-
żytki prawo rozgłosu i zapomnienia; jako
sprawczy ni stawy i upadku, mogłaby Dzwob-
nie przedstawić lub skrócić istnienie Książ-
sek. Każdy geniusz podległby przeważnemu

lub 400 maja wartości Agtk. Dla erudyty. Czyś
wolno będzie Książkowi wstadażemu Kurs literatury
rebrać te 40 lub 50 wierszyków ~~Wstade~~ w Książkach i uwa-
gami zapetniać w całym Kursie ciwieri komu? To chyba
strata dla autora. Bo mogłoby się przytrafić że węgk-
szość lepiej przyjmie wyjęgi z Książki, jak cały zbiór: a wtedy
już po Dochodach i wstamozii. Toż samo dla się zastanawiać
Do najlepszych romansów: 50 stronnice Książki Ranny Maryj
rarytowane w Kursie literatury z analitycznem sprawozdaniem u-
wolnityby od czytania Książki Wilkora Hugo. Cała literatura
niektóre skupić się w antologii, cała filozofia streścić w Młku
aforyzmach, historia zamieścić się w Kronikę wyrozumowaną.
Z drugiej strony uważamy że Dzierżo literackie jest produktem
handlowym - nie wiadomo jak dalece stwory nam prawo psucia
historii autorowi - bo nie tylko radujemy się młotem wstanej pisarza,
ale nadto i pieniężnym jego widokom. Coż robić?...

systematowi. Żadna oporycja staćby
się nie mogła. Zgastoby życie literatury
filozofii i sztuk, a rozbilibysmy jak sta-
ryjtni Egipcjanie ludem mumij, hierogli-
fów i sfinksów.

§ 5. Wydawnictwa periodyczne.

Pierwszym co umyślił redagować Dziennik
we Francji, był Doktor Renaudot nato-
czył Gazety Francuskiej która ukaza-
ła się w roku 1634 za ministerjum
Richelieu. Przeszła pod kierunek syna
Renaudota, i po dziś dzień mychodzi.
Comyś Dziennika, z poglądu na litera-
turę i kupiectwo, wart był nierównie

przywileju i praw własności. O to cenić
urony, autor, drukar i księgar jednoco-
śnie, których ramię co dzień posiada pu-
bliczności na jednym arkuszu, treści fakty
politycznych, wojskowych, administracyjnych,
sądowych, akademickich, naukowych, arty-
stycznych, drukarskich, literackich; sprawo-
zdanie gieldy i bazaru; ceny zboża; da-
menia i wypadki; wiadomości zagranicę;
krzyżki, obwieszczenia i t.d. - Nie jest ie-
to myślenie cudowne, bogate - rapowada-
jąca stogie owoce nie tylko pod wzglę-
dem finansowym ale i intelektualnym i mo-
ralnym? -

2
Autor tedy składając Dziennik, dokonał
arytmetyki: więcej nawet, ba stworzył
superstnie nowy rodzaj literatury, mogący
mieć sturme prawo do tytułu wtajemniczenia.
To ma być jessare; Dla ^{Dopisicia} ~~Dopisicia~~ ~~De celu~~
i nadania przedsięwzięciu moralnej dośko-
nalszemu - ten sam estowicki ustanowił
spółkę, nagromadził znaczne racoby
i porządkował się w mnóstwo materjatów.
Współpracoownikom wybrany z najzdolniej-
szych liberatów ptaci bardzo drogo; utrzy-
myje w miastach na prowincyi, a i w sto-
licach Europy czujnych Korrespondentów;
stowem nie nie przeszedł dla ewangelizacji

2. 60
gazety wszechstronna i zajmująca. Lubi
przedsięwziąć środki w celu ustanowienia pa-
moenich zakładów na prowinji - otwier-
jąc jak małym Dziennikom - istnym
satellitom wielkiej planety paryskiej.
Aby zaspokoić wszelkie pragnienia a nawet
kieszenie, wydaje przegląd tygodniowy
i miesięczny ~~stanowiska~~ obejmujący
całkowite zebranie treści co dzień wy-
chodzących gazet. —

Z uwagi na pierwowzrostu myślicielki
i roztarciu literackim, która nadzieje wzię-
szy przymieć Renaudotowi w całym ob-
ście Canstona. Wyraźnie sabranie się

wszystkim zakładai Dzienniki lub publi-
kacje periodyczne które mogą być tylko
naśladownictwem Gazety. Ktośby sprawa
wiedliwiej postępował? e Monarcha usłucha-
jąc Dziśto i geniuszu, nie mógł pozwolić
aby Tupiercy nauczeni przykładem i sa-
mym powodzeniem, samowoli Drogę, a po-
li plany redaktorowi. Wymówka od
strachu naśladowstwa, opisywanie
wypadków innemi słowy - zaprawia-
niem ich z odmiennego, lub wcale przeci-
wnego poglądu; wnioskiem że pierw-
szy Dziennik pominał fakta; - tak
powiadani wymówki nie rozstrząsały przy-

jeżeli jako usprawiedliwiająca możność

Dawania przestrog, namucania przepisów

lub upomnień - Stowem targania się na

powagę Dziennikarską, samach na jego

przemysł i wyobrażenia.

Takim to sposobem cały naród francuski

jest pod karacem jednej Gazy - myśli

tylko szpaltami piana Renaudot, który

nam posiada zaufanie Jego Króleskiej Mości.

Przez to wstawia literackiej racji mi

nie przesadram konsekwencji ich zasad,

aby je temu snadniej obalić. Ale niech

racja przypatryć się temu co się Pół

odbywa.

4
Kutkiem wtórnym na prasę warszawską
Dzienniki powstały laboratorjami arcy-śko-
peliwego nadzoru, utrzymującemi naród
w chaosie najrozmaitszych zdań i domy-
śleń. — Bo co Dziennik to partja i opinia.
A jednak wstanoś nie nadano — społeczeństwo
Amiśtwo istnieje — słowem, nie ma się prawy
wileju. Umożna polirowane Dzienniki karstwo
trzymać w resku polityki, sprawy pań-
stwa, giełdy, literatury, sztuki pięknej,
umiejśnoś i Koscioł. Co rare nowe
zrodło Morzypii: za karidy artykuł za karidy
sprawozdanie przyszykane lub nieprzyszykane,
bo rare to możoś obchoćdzi, staj się go-
tówka. Pieniądzy i jemu pieniądzy. Prawda

I.

stusaności i zdrowy rozum. pinesatę po-
jawiać się gratis. Spokreśnienie w bra-
ku opinii swobodnej a nieracjonalnej, bu-
daje na intrydze i arioterstwie: takim
jest naj sprzedajnego Dziennikarstwa upra-
wiającego jednocześnie sturebno polityczną,
spekulacyjną giełdą, reklamą, przemysłową i li-
teracką, słowem wszystkimi innymi dziedzinami nar-
tancizmu. W tej chwili, Dziśki istniejące
nie prowadzą, jesteśmy dopiero
w krysu: sądekretujecie własności literackiej,
a pojdziemy na wieczne potępienie.

§ 6. O podatku od własności literackiej

Gdzie własność, tam i podatek. Jeśli

ojcostwo literackie Do własności ziemskiej
parównać mamy - ojcostwo, jako przymo-
szone Dochość, ulega opodatkowaniu. Ta
Kontrybucja, aby miała prawo strosze-
nić na sobie, powinna istnieć pod dwie-
ma postaciami: jedna bezpośrednia, sta-
ła, odpowiadająca normom własności;
Druga pośrednia i zmienna, odpowie-
dnia własności eksploatacji. Gdyby Dwie-
To nie wydało funduszu Do opłace-
nia chociaż bezpośrednio Kontrybucji,
autor musiałby je przymusić do stepo-
wać jak żóławy grunt: ogłozioneby
naturalna, śmiereć piśma, a przez skła-
dzenie Dzierzwy właściciela, rostawy Dzierżym.

69
Książki, zrobiłby z niej co mu się podoba.

Myśl o nakładaniu opłat za ~~uży-~~
~~te~~ ^{intelektualne} ~~stosunki~~ ^{stosunki}, (bynajmniej stosunków wta-
sowni literackiej nie dostrzega. „Dla czegoś
„był” pyta P. Helzet, nie miałyby pono-
„sić ciężarów jak wszystkie inne własności?
„Nie lepiej mieć własność opodatkowaną,
„podległą nawet przymusowej daninie, niż
„własność doczesną, a tem samem niewar-
„stwą w swoich racjach?”

Tak samo jak gdyby powiedział: Nie lepiej
je mieć piętkny majorat z dochodem pięć
Owiesz Azyję franków a opłatą 3000
franków skarbowi, choćby i więcej, niżel-
żyć za ^{szerepke} ~~szerepke~~ wynagrodzenie. —

P. Helbel sądzić się rozstrzygnąć kwestję
własności literackiej; Dowodzi najmiej-
szym sposobem, prawdę tego co mu na-
piął; to jest, że na urór P. P. Alfonsa
Karr, Houry, Pelletan, Ulbach i t.d.; w tej
sprawie nie a nie nie rozumie. Rozprawy
na Podstawnej zasadzie P. Karr: Własność
literacka jest własnością; i ten wybieg
niby aforyzm ma pokazać świata że
nie trudno wyczerpieć zapewnić autorom
tyle a tyle od sta, że sprowadzić. Le-
cz to głównie idzie o przekonanie czy Wła-
ściwość literacka jest własnością — czy pró-
ba literatury ma jakiegokolwiek z nabytkiem
gwarant, powinowactwo. Bo na pomocy,

ekonomii politycznej i estetyki, już do-
wiedliśmy inaczej - a hypotetycznego opodatkowa-
nia ~~tematów~~ tworów umysłowych, dawa-
nam raczej szkodliwe następstwa. -

Raz jeszcze przywróćmy do rzeczy obser-
wację wytoczyli - że produkt literatury
i sztuk należy do kategorii nieprzedstawiających,

do rzeczy posiadających się frymarzeniem.

Takie prawdy nie ~~dają~~ ^{dające} się wprost wdo-
wodnić syllogizmem, lub przez a więcej
b, czerpiemy z potrzeb tomarskich,
a ich moralna ^{dajność} w ten sposób su-
cras można jak obuszenie, skruszenie lub
młot. Około podatku od nauk, poezji
i sztuk pięknych, byłby karacem na

probowości, sprawiedliwości i moralności -
wzrośnięciem symonii, przedajności i szar-
latanizmu. -

Cieknie mi się, że w gruncie nie je-
stemy gorsi pod względem, lecz trudno
znowu nie popnać, że jakiś obłąd ogar-
nat sereca. Straszliwy Delikatności po-
crucia, że Dżarżewo, że tak powiem, ho-
noru, która przed laty była cechą na-
szego narodu. Zbojętnienie religijne
i polityczne, rozpierzchłość domowych oby-
czajów - a nadto wciagnienie utilitar-
ności pod powłokę ideatu, - smiewały
są do nas wtadzić Quory. - Myśł o bezin-
teresowności uczynku nie zgadza się

z umysłem ani usporobieniem; i z tego też
porzucamy się godności, swobody, we-
wnętrznej spójności i przywrócenia. Nikt
nie prosi się trudno jest, zupełnie da-
mo pracować; lecz ~~ponieważ~~ ponieważ
już prawo sprawiedliwości ekonomicznej, win-
niemy jedni drugich oszczędzać, prawdy
niezależnie. Dobry przykład - i to bez na-
dziej pytań, nihil inde sperantes.

Tymczasem nie trafia już nawet do na-
szego przekonania, że podstawą cywilizacji
jest bezinteresowna sprawiedliwość. Główny
porządek materialny; chcemy żeby nam
stało się wszystko. -

Wszakże Dziennik, który w ucieczce, prawdziwie

III
i bestronnozie wystrzał pół roku. Dla te-
go, aby potem Ciozej mógł sprzedawać
misererie lub reklamy. - Maxima: spanij
tylko to na co placisz, stała się para-
dem ~~pr~~ praktycznego rozumu. - W takim
potopieniu rzeczy stawiając zasady, niepo-
dawalać autorów estetycznych lub juris-
dykcyjnych i dostrzegając prawo niesmie-
szenia umysłowego majątku lub opowa-
żniania literatury i artystów, suwa-
cam się poufnie a szczerze. Do kry-
tyczników z oświadczeniem że jeśli ich
serce na porucze piękna, sprawiedli-
wości i prawdy, Drugi pretekst - ośwoda-
ły Ciozej dowadzić. -

Mówię, że w razie Dokonania faktów przy-
 wtaszczeń i podatków, wszystko co się do-
 tyczy swobody i poważy narody - tego Skar-
 nie obciąża ani spekulacja Kasi - stanie
 się na przyszość meza, wprost do wry-
 sku, a zatem sprzedawalna, ponosząca
 ciężary, ulegającą raborom; a tak je-
 dnem sunięciem pióra, w pomysłku mo-
 ralnem nastąpi przewrót zupełny. Wobec
 Skarbu niewzruszonego jak Przerządzenie
 starożytnych - wyisłego nad rozum, su-
 mienie, ideal; wszystko po prostu ma-
 terjalizm i fatalizm. Najświętsze uczu-
 cia o tyle cennie będą, o ile są

Kupiecka, menniczna, warchoł, lub mo-
sność procentu wykaz. Coerje, wymowa
nawet moralności, będąc, uprawiane - li sta-
rysku; ucieciwość bezpłatna pobierzy się
na karb głupoty. A ponieważ Kodeks
Cywilny, Kodeks Karny, Dekalog i Ewangelia
wskazując człowiekowi co ma robić a co
czego się wstrzymać, nie skreśliły na-
gród za swoje przestrogi - ponieważ
wszyscy zgadzają się z Benthamem i szko-
łą utilitarną i że sprawiedliwość zawsze
korzystna; razem ~~wyistak~~ występki
i zbrodnie, stanaż się przeszkami wykrocze-
niami kontrabandy. Ucieciwość, będąc tylko

3
przyjmowaniem własnego interesu: jakiej
uproszczenie! —

§ 7 Wpływ monopolu literackiego na pomysłowość
ogółu. —

Kto tylko myśli swojej w zakresie ma-
terjalnych widoków nie wiepi, ten z wy-
crypanych objaśnień dostatecznego nabiał
zrozumienia, jak dalece utworzenie wła-
sności literackiej i artystycznej jest
zaparcieniem się idei wracających czło-
wieka. Jeszcze wytknąć pragnę o ile ten
wzrost własności uprzedmiotowy repre-
sentuje — a powiększa pauperyzm. Nigdyś,
a wiek mój upowadza mnie do swego
niego świadectwa — nim zachwaja swo-

IV
i lichwa masytoko zagarnęły. Skłonni
co do usług i interesów w różnych
klasach ludności, miały wcale odmienny
charakter. Każdy mienyst ^{niefelna} ~~dobry~~ miara:
handlarzy, rzemieślników, wyrobników i
innych; wszyscy chętnie pracowali. Waga
przechylała się zawsze ku płaczącemu
nikt nie swarał na pięć minut ani
na setną część kwarty; sumiennie wy-
wiązywano się z poleceń, a przesene sa-
rabił każdy. Majstrowie, przedsiębiorcy
i panowie, hojnie wywrażliwiali się
robotnikom, cseladzi i sturżym; oprócz
swojej zapłaty, bywały gratyfikacje,

pocresne i na szpiłki, które do akce-
 sorya wprawdzie nie wchodzi jeszcze se
 swycerajin, lecz staty sie Dopełnieniem upo-
 ronej Kmoty - czemu obowiązkiem. Kupiec
 hurtowy i handlarz na małą skalę, do-
 wnie wazyli, mierny i grubem - Dopełni-
 nie rabat od tuzinów, setek, tysięcy.
 I tak do tej drogi jeszcze poszłab. 13/12 a
 nawet 14/12 u księgarzy; lecz zastanów-
 cie się, proszę, już to nie jest żadna
 gmierność, ale nasz swycerajin. -
 Tak rachowane obiera się pomnarszy
 bogactwo narodu. Każdy producent -
~~wydział~~, od sturzyk i robotników,
 aż do wielkiego przedsiębiorcy, niechybnie

podarować coś ugotować nad robienie

samej przewyżkę Dwieście lub piętnaście

minut na dobę; Kapitałista częściej w po-

wiednia Dwieście dochodowi. I wreszcie

namto: tej wojny względem bliższych to-

warzystwa rosum ekonomiczny. Namto po-

swalano sobie siebie: oszczędni dla siebie

mniej byli skąpymi dla drugich. To

było niejako powodem taniej i dobrego bytu

jednym ze źródeł moralnego życia. ~~Prze-~~

~~Między~~ ^{Zamiast} ~~pracy~~ ^{pracy} ~~zatrzymywanie~~ ^{zatrzymywanie} od nadmiernej wydatków

poprzedzanie na matem, od pierstwa

Stowem który był wytworowym a lepszym

byli szlachetnym. Z pogard^{em} chłimow^{em} de-
 pchnięto czełnowi i podłoci - mniej samo-
 emi nie trudnili się Papierstwem ani wick-
 y grabieżą; nie uiskania ubogich; rytek
 przedsięwzięty, ojca rodziny, granie nie pre-
 szadził. Względem dla biednych przebie-
 ta w każdym budzie. I nie sawseriono
 się nigdy na wydatkach, bo przy obniżeniu u-
 mówionych cen i losu, można było być pe-
 wnym że Δ niedostarczony Deficyt towaru,
 sprawy każdej produkcji, kupnu, transportowi
 i konsumpcji, a który pro ^{masse} kilkudziesięciu
 staje się uciążliwym, zostanie pokryty
~~niezawiesz~~ materialnym rabatem o którym

Y
podówczas i surmianki nie bywało.

Zmienity się czas, ku wielkiej klęsce kraju

i jednemu - a że tak jest - tak to poraża

można. Nowy Duch handlu obierajemy wresz-

tko, na franki, centymy i utomki utom-

ków - z wielką zasadą, że czas to pieniądz

jeż każda minuta ma swoją wartość; ten Duch

świeżego Frymarku i takowego arystokraty,

zmienił warunki dobrego bytu i moralności.

Oddajcie co się komu należy, powiadamy -

Stumacząc to zdanie do wiecznej sprawiedli-

wości, sciszem a do rozpaczki doprowadza-

jącym miernictwem. Ani szlachy mniej - bo tak

uczciwicie nas; ale też ani już więcej

na umowę cyframi wyrażony. Rozumie

się, że Dół Tadmor idealna. Kto jej nie po-

dobna i uszczęśliwieniu, nobi uoszeretbek pła-

racemu. Stwierzy sądzi se pracę su-

wiele, ~~nie~~ se mu nie wystawia - nie-

chcemy mieć i wódkę; marnuje czas jak

moje, chowa co się tu, oszukuje przy-

kupnie. Stawem skubie swego pana, a nie-

raz i bogaci się jego korbem. Ktoś po-

skłodowany - jeżeli nie ten co Drobnygo-

wozów i sknerstwem greszy, w nadziei przy-

spierania majątku. Robotnik i postugacz

lisa chwile, nie wyjdą do ^{warsztatu} ~~pracy~~ przed

zaprawieniem - nie popracują ani minuty.

Stwierdzić, a ponieważ przynajmniej myślałem
za ciwiera dnia. spóźniającym się - nawra-
żem robotnik nie przychylny sąda rapłaty
ona minuty i sekundy. Ten brak ochoty
był często widać po myślowach. Osobliwi-
stwo na gatunku lub ilosci; - Mł. wieść
faktoryjny pieniądze - za dostarczeniem nie
przybiego ^{gwieździem} (ale czasem prościej puszczają w kurs
Człowiek płatny. Opiecznie lub tygodniowo przy
robocie zdanej na sumienie nie pełni
jak należy obowiązków. Płatny od sztuki,
nie dokładnie wykonawszy dla tym spienięż-
nego zarobku - robiąc, jak to lub powiada,
na pytel. Cały ten sporeg malwersacyj

77
prowadzi do powszechnego Deficytu; z proz-
ku go nie dostaniesz - ale dopiero uesu-
jesz po drożyznie i ruborzeniu. To supek-
nie tak samo jak gdyby każdy z tych pro-
dukujących indywidualów - najemnik, pra-
cownik miejski lub wiejski - postugacz,
officialista, urzędnik, kapitalista itd.,
przebawił ogółu, mniej lub więcej kwota
Przebiegu Dzienniej pracy. Dajmy że ten
kwadrans wart 10 centymów - a ponieważ
w całej Francji 25 milionów liczb indy-
widuów codziennie sile produkcyjnej, lub ra-
mianie był swój zawdzięcza: otrzymacie
po upływie roku urońs summy 912,000,500 fr.

Ta jedna cyfra mogłaby już wyjaśnić
 powody braku. Dodajcie teraz, że czego do-
 mawia się pracy i rastudse, to wszysko
 przeprych pochtania. Oszczędność stoi w pa-
 rze z raufaniem; ~~skąpstwo~~ rośnię w mi-
 re, wygórowanych potrzeb - a goniąc rosko-
 sze ścigamy niemoralność i niedre -
 Było postanowieniem literatury i sztuk
 utrzymywać i rozwijać owe starodawne
 obyczaje, których racada w sumieniu
 spoczywa. Niegdyś autor i artysta
 stanowczy głos zabierali. Natura urnata
 ich twory ra nieprzedawali, a tak ter-
 mieli prawo i powagę, ~~staro~~ opiewać

skromności i bezinteresowności. Dając sami
przykład poświęcenia, byli apostołami mi-
łosierdzia a ~~nie~~ rwiastunami bogactwa
narodowego. Innemu wcale niepodobne
systematowi gdy prawo usięci zasady wła-
snosci - zasady która obala i niweczy wszyst-
ko co tylko w kontraktach honorowe i sta-
chodne być mogło.

Literaci i artyści rozumieć obliczają na-
grody, marząc o skarbach spadłych z nieba
magnackim Dochodzie. Publicystów schle-
bia widokom a samciast literatury i sztuk
mamy przepych który jest głównym sprawcą
ogólnego repsucia.

Dziennikarom płaci się. Do wiersza,

Atmacerom, Odkusza w miarę, wpięto;
feileton przynosi podpinującemu artykuły
od 20 do 500 franków. —

Księgarnie odkryły sekret obfitego przepła-
tania Driet, białymi stronicami — wosze-
rpania liter — dowolnego mnożenia arku-
szu i tomów. Już na książkę nie pla-
ci się to co stronomi Kars; Driet tacy
je się podług stawy autora — podług
objętości i wagi. Szanujący myśl
pisarza, a Driet i Dobro abonentów,
wydawca Historji Konsulatu i Cesar-
stwa... wołał po Dwie franki sprzed-
wać wielką 600 stronicową tomę, niż
uchylić petnów i prawdziw historyj.

79

Spekulant wydający Kedrnikow Mars so-
bie płacić 60 franków za rozważkowane
na 10 tomów Oristo, które w ciekawych to-
mach wartości 12 franków, łatwo ponie-
sić by można. - Z tego prostego poro-
wnania widzim jaką rolę odgrywa au-
tor w obec arystokracji.

Skarża się na zbytnią liczbę młodszych
garnacej się. Do literatury; że zbyt pra-
ca ciężka, paniedbana, porządek i oby-
czaje zagrożone. - Wina przypisują nie-
którym Grekom i Rzymianom: jakimś
Tocy, robak nie z Wergiliusza, Cice-
ro, ani Demostenesa - ale wyłagł się

VII
ze spekulacji literackiej. Która, wieczystym
monopolem dopełnić chcecie. Odstąpiono
Dziś poważnej treści, lecz za to peremę.
Tęwa literatura ralewa nas potopem.
Świat obfituje w pseudo-talenta w oso-
bliwa i nie tak powiem kuglarstka sre-
cności. Nabo kto pisze z natchnie-
nia; autor oryginalny i samowystny
stał się fenixem. Ale za to umiemy
Dostkonale białostki w purpure mistkiew
przyoblekać. Wszytkiemu dalsimy pie-
tno spierdajności - wszysko samienilismy
w peremysł i smieństwo. Prostytucja - to
gęsto narodu - i nie wiem, czy owe

biedne tancerki, którym Dyrektorzy teatrów
płaca po dwa franki za wystąpienie.
albości i nie płacą, wrak, mileręco wsta-
pując im przez to inne środki zarobku,
nie są raciejsze jak zgłodniała zgraja
naszych liberatów. Jeśli te nieszczęśliwe
przeistnie brakiem musza bymawyc
wdrękami — to już przynajmniej nie
sprzedają swojej umiejętności. Mogą po-
wiedzieć jak Lucrecja: Corpus tantum
violatum, animus insons. —

